

z dnia 30 listopada 2000 roku

w sprawie przyjęcia programu rozwoju gminy Markusy zawartego w dokumencie "Strategia rozwoju gminy Markusy na lata 2000-2015".

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 1996 roku Nr 13, poz. 74 z późniejszymi zmianami) Rada Gminy Markusy uchwala, co następuje:

§ 1 .

Uchwala się program rozwoju gminy Markusy zawarty w "Strategii rozwoju gminy Markusy na lata" 2000 - 2015 ".

§ 2 .

Zobowiązuje się Zarząd Gminy do realizacji celów i wdrażania zadań zdefiniowanych w programie przedmiotowej strategii , zgodnie z obraną misją celem osiągnięcia przyjętej wizji rozwoju.

§ 3 .

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy w Markusach.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Z. Lewicki
mgr Zbigniew Lewicki

RADCA PRAWNY
Krzysztof Witkowski

ZARZĄD GMINY MARKUSY

STRATEGIA ROZWOJU GMINY MARKUSY

Zespół autorski:

Główny projektant strategii

mgr inż. arch. Piotr Kaniewski

uprawniony projektant w planowaniu
przestrzennym Nr ewid. 1052/90 W-wa

Projektanci

mgr inż. arch. Magdalena Kaniewska

mgr inż. Agnieszka Szulc

mgr Jan Szymański

mgr Rafał Świerszcz

czerwiec - listopad 2000 roku

GMINA MARKUSY

STRATEGIA ROZWOJU GMINY MARKUSY

Część pierwsza

Dokument strategiczny na lata 2000-2015

- Uwarunkowania rozwoju
- Problemy rozwoju
- Cele rozwoju
- Misja i wizja gminy
- Zarys programów działań
- Źródła i możliwości finansowania
- Scenariusze rozwoju
- Podsumowanie

Podstawa formalno-prawna opracowania

1. Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z 7.07.1997 roku (Dz.U. Nr 89 poz.415 z 1994 roku wraz z późniejszymi zmianami);
2. Uchwała Rady Gminy Markusy z dnia 26.06.2000 roku Nr V/33/2000 o przystąpieniu do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Markusy;
3. Umowa zawarta pomiędzy Zespołem Projektowym reprezentowanym przez Pana Piotra Kaniewskiego - Głównego Projektanta a Zarządem Gminy Markusy na wykonanie Strategii Rozwoju Gminy Markusy (umowa z dnia 05.06.2000 roku);
4. Sesja Rady Gminy Markusy w dniu 26.06.2000 roku, na której zespół projektowy omówił wstępne założenia do Strategii Rozwoju Gminy Markusy;
5. Warsztaty strategiczno – planistyczne w Zwierznie w dniach 28-29.07.2000, w ramach których opracowano zakres tematyczny zawarty w pierwszej części raportu technicznego z warsztatów stanowiącego załącznik do niniejszej Strategii;
6. Seminarium planistyczne w Markusach w dniu 7.10.2000, w ramach którego opracowano wstępną koncepcję funkcjonalno – przestrzenną i przeanalizowano programy działań strategicznych gminy na najbliższe 15 lat (druga część ww. raportu technicznego);
7. Uchwała Rady Gminy Markusy z dnia 2000 roku Nro zatwierdzeniu Strategii Rozwoju Gminy Markusy.

- SPIS TREŚCI -

1. WSTĘP
2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA
3. ZASADY METODYCZNE PLANOWANIA STRATEGICZNEGO
4. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ GMINY (SWOT)
 - 4.1. Mocne strony
 - 4.1.1. Aspekt przyrodniczy
 - 4.1.2. Aspekt kulturowy
 - 4.1.3. Aspekt społeczno-ekonomiczny
 - 4.1.4. Aspekt infrastrukturalny
 - 4.2. Słabe strony
 - 4.2.1. Aspekt przyrodniczy
 - 4.2.2. Aspekt kulturowy
 - 4.2.3. Aspekt społeczno-ekonomiczny
 - 4.2.4. Aspekt infrastrukturalny
 - 4.3. Szanse
 - 4.4. Zagrożenia
 - 4.5. Wnioski
5. GŁÓWNE TENDENCJE ROZWOJOWE GMINY
6. GŁÓWE PROBLEMY ROZWOJU GMINY
7. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY
 - 7.1. Cel generalny
 - 7.2. Cele cząstkowe w poszczególnych sektorach polityki gminnej
 - 7.2.1. Aspekt przyrodniczy
 - 7.2.2. Aspekt kulturowy
 - 7.2.3. Aspekt funkcjonalno-przestrzenny
 - 7.2.4. Aspekt społeczno-ekonomiczny
 - 7.2.5. Aspekt infrastrukturalny
8. SZCZEGÓŁOWE CELE OPERACYJNE W POSZCZEGÓLNYCH PROBLEMACH
 - 8.1. Rolnictwo i przedsiębiorczość
 - 8.2. Turystyka
 - 8.3. Infrastruktura techniczna
 - 8.4. Ochrona środowiska
 - 8.5. Sfera społeczna
9. MISJA I WIZJA DLA GMINY

10. ZARYS PROGRAMÓW DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI SZCZEGÓŁOWYCH
CELÓW STRATEGICZNYCH

10.1. Rolnictwo i agrobiznes

10.2. Środowisko przyrodnicze

10.3. Infrastruktura techniczna

10.4. Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacja wsi

10.5. Strefa społeczna

10.6. Inne programy promujące gminę (System Atrakcji Turystycznych)

11. ŹRÓDŁA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA

11.1. Program PHARE – środki pomocowe z Unii Europejskiej

11.2. Możliwości finansowania ekorozwoju gminy

11.3. Możliwości finansowania w zakresie rolnictwa

11.4. Możliwości finansowania w zakresie turystyki

12. SCENARIUSZE ROZWOJU OTOCZENIA GMINY

12.1. Etapowa konstrukcja scenariuszy

12.2. Scenariusz pesymistyczny – niewykorzystanych szans

12.3. Scenariusz najbardziej prawdopodobny – scenariusz zrównoważonego rozwoju

12.4. Scenariusz optymistyczny – optymalizacji efektów

13. PODSUMOWANIE

1. WSTĘP

Gmina Markusy ma bardzo bogatą historię, duży potencjał zarówno przyrodniczy, krajobrazowy jak i kulturowy. Jednak jak dotąd nikt nie miał ochoty lub pomysłu na wykorzystanie tych zasobów w sposób umożliwiający rozwój tego obszaru, tej „małej ojczyzny”. Całkowicie zanikły tu turystyka i jej promocja, tak szeroko propagowane w latach 20-30 – tych XX wieku.

Na skutek ciągłego ubożenia społeczeństwa nasilił się proces degradacji krajobrazu zarówno naturalnego jak i antropogenicznego. Bardzo słabo rozwinęła się infrastruktura techniczna na tym terenie.

Spółeczeństwo nie zdaje sobie nawet sprawy ze swoistej „żyły złota” obecnej na ich terenie.

Zmiany strukturalne zachodzące w naszym państwie dają nadzieję na możliwość rozwoju gmin. W myśl nowej polityki przestrzennej państwa, obecnie to gmina decyduje o kształtowaniu przestrzeni, sposobie zarządzania środowiskiem i tworzeniem lepszego modelu życia.

Prowadzenie polityki gminnej jest obecnie procesem zindywidualizowanym w zależności od uwarunkowań i możliwości rozwojowych danej gminy. Poprawnie nakreślone cele rozwoju gminy oparte na idei zrównoważonego rozwoju – ekorozwoju muszą znaleźć swoje odzwierciedlenie w przygotowaniu gminnych programów działań realizowanych na trzech poziomach zarządzania: strategicznym, taktycznym i operacyjnym.

Przygotowanie przez gminę strategii daje możliwość stworzenia globalnego projektu rozwoju, którego wdrożenie i realizacja zapewnią właściwe funkcjonowanie tej jednostki.

Polityka gminy realizowana zgodnie z wytycznymi i zaleceniami Unii Europejskiej i Agendy 21 daje możliwość uzyskania środków pomocowych o szerokich możliwościach inwestowania, które mogą zasadniczo w sensie pozytywnym zmienić oblicze terenów wiejskich, nadać im nowe znaczenie. Sterowanie procesem rozwoju gminy, poparte uzyskanymi funduszami zapewni odpowiednią promocję gminy, wzrost jej konkurencyjności, poprawę wizerunku, a przede wszystkim poprawę standardów i jakości życia społeczności lokalnej. Cały ten proces wymaga dostrzeżenia mocnych i słabych stron regionu, jego szans i zagrożeń związanych z przyszłością, określenia celów do realizacji. Zgodnie z nimi należy sformułować wizję i misję dla gminy oraz opracować strategiczne programy działań.

Sytuacja terenów wiejskich jest zła, a strategia rozwojowa daje unikatową szansę przezwyciężenia tego stanu i przyspieszenia budowy tożsamości i wspólnoty regionalnej w ramach „małej ojczyzny – Markusy”.

2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Celem niniejszego opracowania jest sformułowanie planu strategicznego rozwoju gminy Markusy w perspektywie do roku 2015.

Władze gminy (Zarząd i Rada Gminy) nie mogą ograniczać się do kierowania sprawami bieżącymi, gdyż są również odpowiedzialne za przyszłość całej wspólnoty gminnej. Celem każdej gminy, więc i gminy Markusy winien być rozwój zrównoważony i trwały, tj. ekonomicznie realny, społecznie akceptowany i ekologicznie bezpieczny. Tylko taki rozwój jest czynnikiem aktywizującym społeczność lokalną, wyzwajającym inicjatywy i uruchamiającym zasoby oraz „uśpiony potencjał” gminy. Problemy rozwojowe wymagają natomiast rozwiązań strategicznych.

Duże działania rozwojowe wymagają czasu, okres jednej kadencji samorządu gminy jest zbyt krótki. Uzgodnione cele rozwojowe i metody ich realizacji dotyczące ważnych spraw wpływających na przyszłość gminy, do zrealizowania w okresie dwóch, trzech kadencji to właśnie strategia.

Niniejsza strategia została sformułowana w bezpośrednim nawiązaniu do szeregu opracowań analitycznych, planistycznych i decyzyjnych wykonanych dla województwa warmińsko-mazurskiego.

Zgodnie z zasadami metodyki określania strategii dla gminy niniejsze opracowanie oparte zostało o analityczne zestawienie charakterystyki gminy (zawartej w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Markusy), a przede wszystkim powstało w wyniku społecznej inicjatywy mieszkańców w czasie warsztatów strategiczno – planistycznych, które odbyły się w Zwierznie 28-29 lipca 2000 oraz w Markusach 7 października 2000. Raport techniczny z tych warsztatów stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

3. ZASADY METODYCZNE PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

Gmina jest szczególnym rodzajem społeczności lokalnej o podłożu terytorialnym. Według opracowania „*Samorząd w Polsce. Istota, formy zadania*” charakteryzują ją następujące cechy:

- mieszkańców gminy łączy więź ukształtowana na podłożu zamieszkiwania terytorium, którego granice zostały określone w drodze administracyjnego podziału kraju. Składa się z co najmniej kilku mniejszych społeczności wiejskich (wsi) i w niektórych przypadkach z małego miasta. Na więź terytorialną nakłada się więc formalna więź administracyjna i występują one w ścisłym związku;

- jakkolwiek w ramach społeczności gminnej są możliwe wzajemne styczności jej członków, to w przeważającej części są to styczności mechaniczne, nie powodujące wzajemnej znajomości;
- gmina stanowi swoiste odwzorowania społeczeństwa w mikroskali;
- większość interesów jednostki jest realizowana poprzez ścieranie się jej interesów z interesami innych ludzi na terenie gminy ze względu na dysponowanie przez gminę względnie wyczerpującym zespołem instytucji, za pośrednictwem których jednostka jest w stanie zaspakajać swoje potrzeby i reprodukować lub zmieniać swoją pozycję społeczną;
- odrębność gminy ma względny charakter. Chociaż jest ona zakreślona właściwością działania instytucji lokalnych, to jednakże stanowi system otwarty, co znajduje wyraz w porządkowaniu tych instytucji instytucjom wyższego rzędu (regionalnym i centralnym).

Z przedstawionej charakterystyki społeczności gminnej wynika, że społeczność ta poza terytorium łączy w sobie szereg innych wartości, wokół których dochodzi do integracji jej mieszkańców. Tworzy się poczucie przynależności do zbiorowości terytorialnej, lokalnej. Powstaje zjawisko samoidentyfikacji społecznej. Taka przynależność posiada też wymiar emocjonalny (tzw. patriotyzm lokalny – „moja wieś”) coraz szerzej dostrzegany.

Ustawa o samorządzie terytorialnym z 8 marca 1990 roku i ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 1994 roku nakładają na administrację lokalną szereg obowiązków, których realizacja ma służyć zaspokojeniu zbiorowych potrzeb mieszkańców gminy. Zaspokojenie tych potrzeb należy do zadań własnych gminy. Między innymi to gmina jest odpowiedzialna za realizację studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego i planu zagospodarowania przestrzennego. Innym dokumentem gminnym ułatwiającym gminie rozwój strategiczny jest strategia gminna.

Według opracowania „Strategie zarządzania” Józefa Penca zarządzanie strategiczne jest drogą do nowego sposobu myślenia o przyszłości, polegającą na tworzeniu wielowarstwowych koncepcji myślowych. Każda strategia będąca jego podstawą powinna przewidywać odpowiednią liczbę wariantów postępowania dostosowanego do kierunków rozwoju sytuacji, a więc zasadzać się na wizji przyszłości. Wizja bowiem wyraża sens, cele i samoidentyfikację w głównych obszarach działania. Bez realistycznej wizji nie można określać zadań i wytyczać strategii.

Bardzo ważne jest zapewnienie spójności strategii czyli merytorycznej zgodności programów rozwoju dotyczących różnych horyzontów czasu i różnych podsystemów organizacji.

Zdaniem *Ch.Hilla* i *G.Jonesa* główne komponenty procesu zarządzania strategicznego to:

- zdefiniowanie misji i głównych celów organizacji;
- analiza wewnętrznych i zewnętrznych środowisk organizacji;
- wybór biznesu i poziomu strategii w celu wyrównania jej atutów i słabości z zewnętrznymi środowiskowymi okazjami i zagrożeniami;
- przystosowanie struktur organizacyjnych i systemów kontroli do zadań implementacji wybranej strategii.

Koncepcja zarządzania strategicznego powinna zawierać cztery syntetyczne elementy tj.:

- misję, która określa powód istnienia i chęć postrzegania przez społeczeństwo oraz nadaje kierunek działalności, a pośrednio wskazuje dziedziny, którymi organizacja będzie się zajmować;
- wizję strategiczną, która wskazuje sytuację, w której organizacja pragnie i może się znaleźć w przyszłości, a więc pewien zwarty scenariusz marzenia o przyszłości przedsiębiorstwa;
- cele i zadania, a więc to co organizacja chce osiągnąć w przyszłości i w jak odległej przyszłości musi to zrobić, by zapewnić sobie warunki długofalowej egzystencji i osiągnąć te cele;
- strategię działania, która stanowi projekt zawierający zasadnicze kierunki, reguły, instrumenty działań, będących odpowiedzią na sygnały płynące z otoczenia, a więc pewną koncepcją zapewnienia organizacji przyszłej pozycji względem otoczenia.

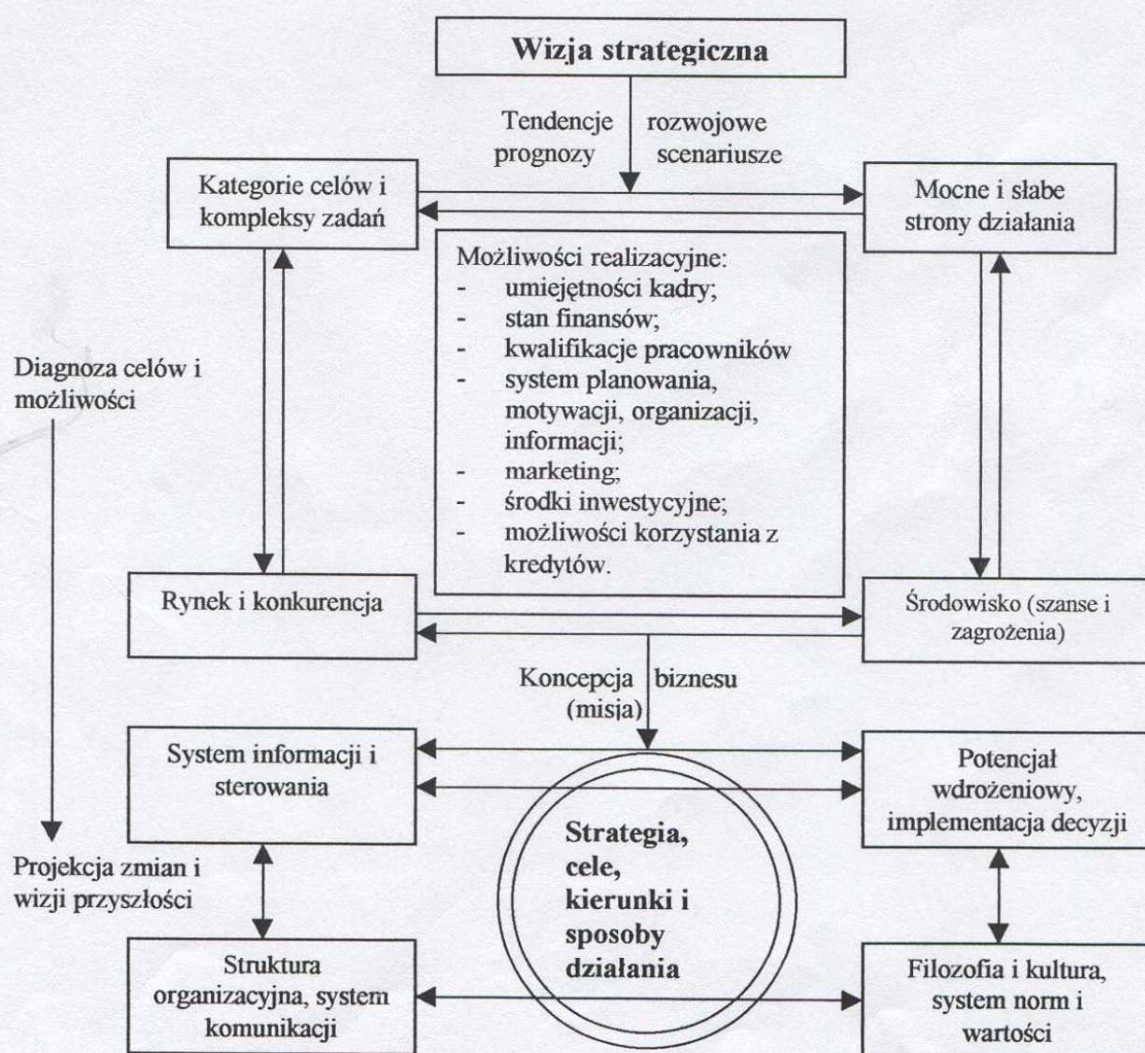
Strategia stanowi najważniejszy element procesu zarządzania – wynikową misji, wizji, celów i zadań. Jest ona zestawem konkretnych decyzji, koncepcją rozwiązania określonych problemów i wyboru określonych działań mających zapewnić organizacji osiągnięcie założonych celów.

Organizacja wkraczająca w przyszłość musi wiedzieć czym chce być, jakie cele i w jaki sposób ma osiągać, jakie ma szanse powodzenia i z jakimi zagrożeniami musi się liczyć w osiąganiu pozycji, posuwając się po krzywej rozwoju.

Tak opracowana koncepcja, która uwzględnia zarówno własne wyobrażenia o przyszłości, jak i uwarunkowania sytuacyjne oraz logiczne potrzeby i możliwości nazywa się strategią.

W literaturze istnieje wiele określeń strategii (*strategos* – znaczy – szuka prowadzenia wojny). W teorii zarządzania nie ma wspólnej jednoznacznie rozumianej definicji tego pojęcia, co wynika z faktu, że strategia jest kategorią „żywą”, zmienną w czasie.

Toteż ma ona wyraźne czasowe wymiary. Wiele użytkowych definicji strategii różni się od siebie w niewielkim stopniu i niewiele też odbiega od klasycznego jej określenia przez *A.D. Chandlera*, który nazwał strategię procesem określania długofalowych celów i zamierzeń organizacji oraz przyjęcia kierunków działania, a także alokacji zasobów koniecznych do zrealizowania tych celów. Innymi słowy strategia jest grą o przyszłość zawierającą pewne reguły postępowania, dzięki którym grający wybiera i podejmuje określone działania, aby zwiększyć prawdopodobieństwo uzyskania pożądanego rezultatu tj. zapewnienia swojej organizacji korzystnej pozycji na rynku i wśród konkurentów. Aby taką grę prowadzić trzeba sobie zbudować realną wizję strategiczną. Wizja ta powinna stanowić zwarty scenariusz marzenia o ideale i długofalowych celach. Podstawowe interakcje w formułowaniu i realizacji strategii:

4. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ GMINY (SWOT)

Uwzględniając diagnozę stanu aktualnego sytuacji gminy Markusy oraz badania ankietowe przeprowadzone wśród jej mieszkańców, a także w wyniku przeprowadzonych warsztatów strategiczno – planistycznych sporządzone zostało następujące zestawienie mocnych i słabych stron gminy, a także szans i zagrożeń w zakresie jej rozwoju lokalnego.

4.1. Mocne strony (Strengths)

4.1.1. Aspekt przyrodniczy

- obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym (wg koncepcji ECONET – Polska);
- rezerwat ornitologiczny;
- objęcie znacznej części gminy ochroną konserwatora przyrody;
- umiejscowienie w obszarze funkcjonalnym ZPP, będącym w zasięgu działania polityki ekologicznej państwa;
- atrakcyjny stan i zasoby środowiska naturalnego;
- wysoki potencjał ekologiczny;
- wysoki potencjał agroekologiczny (gleby, stosunki wodne, klimat);
- bogate zasoby surowców rolnych do zagospodarowania i przetwórstwa;

4.1.2. Aspekt kulturowy

- obszar stworzony przez wielowiekową umiejętną i ekonomiczną gospodarkę człowieka (przykład wysokiej jakości myśli twórczej człowieka – system wodno-melioracyjny, rozłogi pól);
- objęcie obszaru gminy ścisłą ochroną konserwatora zabytków;
- bogaty zasób dziedzictwa historyczno-kulturowego wykształconego przez różne nacje o odmiennej kulturze;
- bogata substancja architektoniczna i ruralistyczna;
- bogata przeszłość turystyczna;
- teren budzący duże zainteresowanie narodowości niemieckiej i holenderskiej (ze względu na odnajdywane tu „korzenie”);

4.1.3. Aspekt społeczno-ekonomiczny

- zahamowanie odpływu ludności;
- stosunkowo tania siła robocza;
- dobry dostęp do ośrodków kształcenia podstawowego;
- stosunkowo wysoki współczynnik młodości demograficznej świadczący o zastępowalności pokoleń;
- korzystne ustawodawstwo w sprawie samorządności lokalnej (utworzenie powiatów);

4.1.4. Aspekt infrastrukturalny

- teren o historycznej i charakterystycznej dobrze rozwiniętej siatce komunikacyjnej umożliwiającej łatwy dostęp do wszystkich ośrodków osadniczych w gminie;
- dobrze rozwinięta i sprawnie funkcjonująca sieć wodociągowa na obszarze całej gminy;
- znaczna powierzchnia gospodarstw rolnych;
- brak uciążliwego przemysłu;
- obecność infrastruktury społecznej – szkoły, ośrodki zdrowia, ośrodek pomocy społecznej, biblioteka;

4.2. Słabe strony (Weaknesses)

4.2.1. Aspekt przyrodniczy

- duże skażenie wód powierzchniowych na skutek traktowania systemu wodno-melioracyjnego jako sieci kanalizacyjnej;
- stosowanie nieracjonalnych zasad agrotechniki;
- klimat o dużej wilgotności i inwersji temperatur;
- postępująca degradacja środowiska;
- zagrożenie powodziowe;

4.2.2. Aspekt kulturowy

- zły stan techniczny zabytkowych obiektów;
- brak oznakowania obiektów zabytkowych;
- brak czynnej konserwacji i ochrony obiektów zabytkowych;
- brak systemu informacyjnego i monitoringu dotyczącego tej sfery tematycznej;

4.2.3. *Aspekt społeczno-ekonomiczny*

- brak centrów i instytucji inicjujących rozwój gospodarczy;
- brak wyraźnie nakreślonego planu rozwoju gminy;
- rosnące bezrobocie;
- trudności mentalne w adaptacji do zasad wolnorynkowych;
- niedopasowanie programu nauczania w szkole do potrzeb rynkowych;
- niedostosowanie struktury kwalifikacyjnej zasobów pracy
- brak szkolnictwa ponadpodstawowego;
- niski poziom wykształcenia mieszkańców wsi;
- brak kontaktów międzynarodowych ze wspólnotami lokalnymi o podobnej wielkości;
- znaczny stopień dekapitalizacji na wsi;
- niedostosowanie struktury kwalifikacyjnej zasobów pracy do struktury popytu na pracę;
- niedostatek wewnętrznych zasobów do finansowania restrukturyzacji i rozwoju obszaru gminy;
- mała opłacalność produkcji rolnej;
- brak zbytu na produkty rolne;
- niska świadomość gospodarki turystycznej wśród mieszkańców;

4.2.4. *Aspekt infrastrukturalny*

- niedorozwój technicznej infrastruktury gminnej (brak składowisk odpadów, brak systemu odbioru odpadów z gospodarstw domowych, brak dostępu gazu ziemnego, brak kanalizacji);
- wymagający modernizacji system melioracyjny;
- całkowity niedorozwój systemu łączności;
- brak sieci usług gastronomicznych;
- nie rozwinięta baza turystyczna i infrastruktura turystyczna;
- brak systemu przechowywania i przetwórstwa rolno-spożywczego;
- brak regionalnego rzemiosła artystycznego;
- brak promocji turystycznej i gospodarczo-inwestycyjnej;
- brak przedsiębiorstw i instytucji zapewniających stałe i stabilne miejsca pracy;

Z przedstawionej analizy mocnych i słabych stron wynika, że gmina ma bardzo duży potencjał przyrodniczo-kulturowy. Znacznie niekorzystniej wypadły pozostałe dwa aspekty: społeczno-ekonomiczny i infrastrukturalny bez którego system przyrodniczo-kulturowy nie może prawidłowo funkcjonować.

4.3. Szanse (Opportunities)

- proces integracji z Unią Europejską
- lokalny i regionalny consensus społeczny
- zasoby społeczne i przyrodnicze
- rekreacja pobytowa (agroturyzm) i turystyka krajoznawcza (piesza i rowerowa);
- pozyskanie kapitału zagranicznego na rozwój gminy;
- wprowadzenie zasad zrównoważonego rozwoju;
- poprawa infrastruktury gminnej; budowa oczyszczalni ścieków;
- przestrzeganie zasad konserwatorskich;
- budowanie świadomości ekologicznej;
- edukacja regionalna;
- przestrzeganie zasad regionalnej, historycznej zabudowy;
- ożywienie szlaków komunikacyjnych;
- ożywienie ogólnogospodarcze;
- rozwój przechowalnictwa i przetwórstwa produktów rolnych;
- modernizacja obrotu i hurtu (regionalne giełdy żywności);
- objęcie obszaru gminy różnymi formami międzynarodowej współpracy w ramach różnego rodzaju inicjatyw gospodarczych i społecznych;
- poprawa systemu edukacyjnego (regionalizm w szkole);
- przygotowanie i realizacja programu promocji regionu (istotny czynnik sprzyjający pozyskiwaniu środków finansowych dla regionu i zainteresowaniu inwestorów zewnętrznymi możliwościami inwestycyjnymi);
- połączenie funkcji produkcyjnej z agroturystyką;
- rozwój rolnictwa ekologicznego;
- produkcja „zdrowej żywności”;
- funkcjonowanie Euroregionu Bałtyku (możliwość kontaktów międzynarodowych gminy ze wspólnotami lokalnymi o podobnej wielkości);
- trafność metodologiczna i sprawność procesu planowania strategicznego z aktywnym partnerstwem społecznym;

4.4. Zagrożenia (Threats)

- utrzymujący się brak świadomości i tożsamości mieszkańców prowadzący między innymi do deprecjacji substancji architektonicznej czy też całkowitego oderwania od lokalnej tradycji osadniczej);

- konkurencja z pobliskich ośrodków (Pojezierze Iławskie, Mierzeja Wiślana);
- niedoinwestowanie strefy kulturalno-oświatowej i opieki zdrowotnej;
- utrwalanie się braku aktywności w wykorzystywaniu predyspozycji i szans jako wynik nieprzekraczalnej bariery kapitałowej;
- patologiczne skutki długotrwałego bezrobocia;
- brak aktywności oraz mobilizacji zawodowej i przestrzennej, niechęć do szkolnictwa zawodowego, aprobowanie bezrobocia jako sposoby na życie;
- postępująca dewastacja walorów przyrodniczych;
- brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków katastrofalnie wpływający na stan środowiska naturalnego;
- exodus młodzieży w poszukiwaniu pracy i szans życiowych;
- słabość finansowania gmin i związana z tym bariera kapitałowa spowodowana niedostatkami zasobów kapitałowych miejscowej ludności oraz niskimi wpływami do budżetu gminy a także związane z tym znikome szanse przełamania recesji w oparciu o środki własne gminy.

4.5. Wnioski

Konieczne będzie wspomaganie środkami zwrotnymi i bezzwrotnymi. W tym celu niezbędna jednak będzie poprawa konkurencyjności gminy jako miejsca inwestowania. Realizacja tego celu będzie możliwa przy równoczesnym podjęciu działań ukierunkowanych na:

- rozwój infrastruktury technicznej;
- dostosowanie struktury kwalifikacyjnej zasobów pracy do zmian w strukturze popytu;
- rozwój infrastruktury rynku rolnego;
- skuteczną ochronę oraz wyeksponowanie unikalnych walorów;
- rozwój drobnego przetwórstwa i usług;
- monitoring, informację i promocję w układzie regionalnym, krajowym i międzynarodowym;

Działania te powinny doprowadzić do diametralnej zmiany warunków dla przedsiębiorczości oraz stworzyć nowy image gminy.

Kluczem do rozwiązania wielu problemów wsi jest rozwój aktywności gospodarczej poza rolnictwem. Może to zaowocować zwiększeniem liczby miejsc pracy, poprawą standardu obsługi mieszkańców i zmianą estetyki krajobrazu kulturowego i jakości zasobów przyrody.

Mocnych stron i szans jest wiele, jednak ich wykorzystanie i zrealizowanie musi polegać na jak najwyższej minimalizacji słabych stron i zagrożeń, co leży jedynie w gestii władz samorządowych i społeczności lokalnej.

Mówiąc innymi słowy rozwój gminy Markusy jest uzależniony głównie od tego, w jaki sposób władze samorządowe oraz społeczność lokalna wykorzystają i rozwiną swoje mocne strony, eliminując lub przynajmniej minimalizując słabe strony.

Rozwój należy oprzeć na aktywizacji niewykorzystanego dotychczas potencjału endogenicznego (wewnętrznego) tkwiącego dotychczas bezproduktywnie w społeczności lokalnej. O istnieniu tego potencjału świadczy fakt, że w ankiecie 72% respondentów uważa się za osoby przedsiębiorcze.

Władze powinny wykorzystać tę informację i podejmować działania zmierzające do ożywienia sił i aspiracji społeczności lokalnej poprzez organizowanie szkoleń i kształcenie wśród mieszkańców gminy.

Należy konsekwentnie kontynuować dotychczasowe formy zarządzania gminą w aspekcie rozwiązywania problemów infrastruktury technicznej i ochrony środowiska przy jednoczesnej zdecydowanej zmianie form zarządzania gminą w zakresie kształtowania przedsiębiorczości lokalnej i aktywizacji popartej solidnym systemem promocji gminnej.

5. GŁÓWNE TENDENCJE ROZWOJOWE

Przeprowadzona analiza strategiczna SWOT sytuacji gminy Markusy jednoznacznie wskazuje na potrzebę przeorientowania gminy z typowo rolniczej na specjalizującą się w przetwórstwie rolno-spożywczym, turystyce, rzemiośle.

Nie oznacza to rezygnacji z rolnictwa. Udział tej dziedziny gospodarki gminy będzie musiał jednak z konieczności ulec ograniczeniu. Aby produkcja rolna mogła stać się opłacalna konieczne jest wniesienie wielu innowacji i dostosowań lokalnego rolnictwa do wymogów Unii Europejskiej. Niezbędna jest transformacja struktur rolnych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Nieuchronne jest zmniejszenie liczby gospodarstw rolnych, te zaś, które pozostaną będą musiały się zrestrukturyzować.

Rolnictwo Markus powinno rozwinąć się w kierunku rolnictwa ekologicznego (*ekogospodarstwa*) wspartego o rozbudowane zaplecze produkcyjne umożliwiające dynamiczny rozwój działalności pozarolniczej w zakresie przetwórstwa płodów rolnych.

Ze względu na ogrom walorów przyrodniczo-kulturowych (rezerwat Jeziora Drużno, liczna zabudowa zabytkowa) należałoby rozwinąć na terenie gminy turystykę wraz z agroturystyką. Umiejętne wykorzystanie tych walorów dla rozwoju turystyki w sposób zapewniający skuteczną ochronę przed degradacją może w znaczącym stopniu przyczynić się do powstania nowych miejsc pracy w obsłudze turystyki, a także do ogólnego rozwoju gminy.

Gmina nie może jednak opierać swojej przyszłości wyłącznie na turystyce, pomimo niezaprzeczalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, jakie posiada. Turystyka bowiem nie zapewni w przyszłości wchłonięcia całej nadwyżki siły roboczej odchodzącej z kurczącego się rolnictwa.

Dlatego też należy postawić na rozwój wszystkich dziedzin gospodarki, w tym związanych z rolnictwem, zwłaszcza przetwórstwa rolnego, turystyki, rzemiosła, w tym rzemiosła artystycznego.

Orientacja na gminę przetwórczo-turystyczną wymaga jednak kompleksowych i konsekwentnych wieloletnich działań w pięciu zasadniczych obszarach:

- 1) rozwój szkolnictwa jako podstawy przyszłego rozwoju gminy oraz przygotowanie świadomości społecznej co do kierunków przemian;
- 2) wspieranie tworzenia nowych podmiotów gospodarczych, a w szczególności ściąganie inwestorów; rozwój działalności gospodarczej umożliwi powstanie nowych miejsc pracy, które będą w stanie wchłonać nadmiar rąk do pracy w związku z kurczeniem się rolnictwa;
- 3) zapewnienie poprawy stanu środowiska naturalnego, przede wszystkim poprzez inwestycje w oczyszczalnie ścieków i sieć kanalizacyjną;
- 4) tworzenie infrastruktury turystycznej jako dziedziny uzupełniającej w oparciu o istniejący potencjał i walory naturalne gminy; częścią tej infrastruktury będą gospodarstwa rolne nastawione na agroturystykę;
- 5) przemyślana i konsekwentna promocja gminy przy współpracy z sąsiednimi gminami, w celu ściągania maksymalnej liczby inwestorów; wymaga to konsekwentnego kreowania wizerunku gminy, gdzie wszystko się udaje, gdzie zachodzą pozytywne zjawiska, gdzie wielu chciałoby mieszkać, pracować, prowadzić interesy i wypoczywać.

Należy także pamiętać, że wszystkie te działania muszą być realizowane przez pryzmat ochrony środowiska przyrodniczego i zachowania zasad rozwoju zrównoważonego.

6. GŁÓWE PROBLEMY ROZWOJU GMINY

Problem kluczowy:

Brak oczyszczalni ścieków i kanalizacji przy pełnym zwodociągowaniu gminy

Problemy podstawowe (wg. stopnia ważności):

1. zły stan systemu melioracyjnego
2. brak polityki pro-rolnej państwa
3. zły system skupu płodów rolnych
4. zły stan dróg
5. niedoinwestowanie oświaty (brak sal gimnastycznych przy szkołach)
6. brak zaplecza sportowego i kulturalnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych
7. brak polityki socjalnej gminy
8. złe finansowanie gminy

Pozostałe problemy:

- brak przedszkola
- zły stan wałów przeciwpowodziowych
- brak telefonizacji
- brak kąpieliska gminnego
- brak bazy turystycznej
- brak zakładów przetwórstwa rolnego
- brak usług (fryzjer, szewc, fotograf)
- brak propozycji na spędzanie wolnego czasu
- brak całodobowej opieki medycznej
- brak gazociagu
- brak połączeń komunikacyjnych
- patologia społeczna – pijaństwo
- brak perspektyw dla młodzieży
- słabo oświetlone wsie

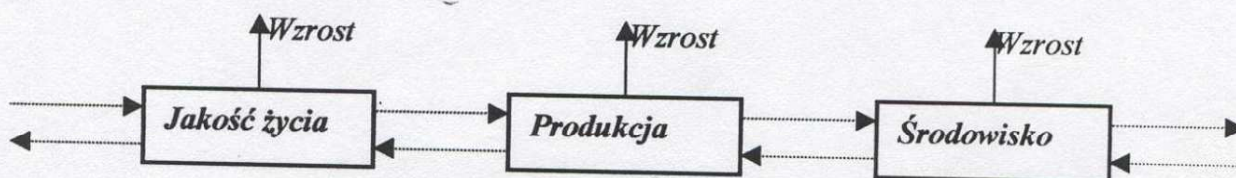
7. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY

7.1. CEL GENERALNY

Kształtowanie ładu przestrzennego i ekologicznego regionu jako warunku koniecznego w procesie kreowania trwałego i zrównoważonego rozwoju dla zaspokojenia potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń.

„Nie odziedziczyliśmy naszej ziemi po naszych przodkach, pożyczylismy ją od przyszłych pokoleń” (powiedzenie amerykańskich Indian)

W warunkach zrównoważonego rozwoju łatwo jest zaimplementować poniższy model, zapewniający prawidłowe funkcjonowanie i rozwój gminy:

Krokiem zmierzającym do ustalenia drogi realizacji celu generalnego jest sformułowanie celów cząstkowych (strategicznych).

7.2. CELE CZĄSTKOWE W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH POLITYKI GMINNEJ, SŁUŻĄCE REALIZACJI CELU GENERALNEGO

7.2.1. Aspekt przyrodniczy

- wdrażanie zasad ekorozwoju;
- utrzymanie podstawowych procesów ekologicznych i systemów będących ostoją życia;
- zachowanie różnorodności genetycznej;
- zapewnienie trwałego użytkowania ekosystemów;
- poprawa ochrony wód i objęcie ich bezwzględną ochroną;
- wdrożenie i systematyczna dbałość o system wodno-melioracyjny;
- skuteczna ochrona i wyeksponowanie unikalnych walorów środowiska przyrodniczego jako potencjalnego czynnika rozwoju turystyki, ekoturystyki i agroturystyki;
- promocja walorów przyrodniczych gminy dla rozwoju turystyki;
- ochrona potencjału agroekologicznego gminy;

- wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- objęcie monitoringiem i systemem informacyjnym środowiska naturalnego;

7.2.2. *Aspekt kulturowy*

- zachowanie tożsamości kulturowej obszaru;
- formułowanie regionalnej oferty przestrzennej promującej walory obszaru;
- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego;
- objęcie opieką zdewastowanych obiektów zabytkowych;
- dbałość o zachowanie układów ruralistycznych;
- dbałość o utrzymanie wysokiego potencjału krajobrazu kulturowego;

7.2.3. *Aspekt funkcjonalno-przestrzenny*

- dążenie do zachowania ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i lokalizacji elementów zagospodarowania;
- dostosowanie procesów przekształceń struktury przestrzennej do zasad zrównoważonego rozwoju, uwzględniającego zachowanie wysokich reżimów ekologicznych i stopniową rewaloryzację krajobrazu kulturowego;
- poprawa estetyki i uporządkowanie terenu gminy, w tym jednostek osadniczych;
- poprawa architektury osiedli wiejskich (szczególnie popegeerowskich);
- uporządkowanie zieleni siedliskowej i drożnej;
- rekultywacja terenów zdegradowanych;
- modelowa restrukturyzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej;

7.2.4. *Aspekt społeczno-ekonomiczny*

- zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania;
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę techniczną;
- odbudowa świadomości regionu;
- zapewnienie ludziom miejsc pracy i dochodów pozwalających na niezbędny w odczuciu społecznym poziom życia;
- zapewnienie warunków rozwoju duchowego i kulturalnego, w tym możliwości wypoczynku, kształcenia, dostępu do informacji, obcowania z kulturą i rozrywką oraz kontaktów z szeroko rozumianym otoczeniem;
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i perspektyw na przyszłość, w tym poczucia stabilizacji i szans rozwoju dla następnych pokoleń;

- dynamiczny rozwój działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich szczególnie w zakresie turystyki i przetwórstwa produktów rolnych;
- inicjowanie i wspieranie grupowych form działania;
- rozwój turystyki na obszarach wiejskich z uwzględnieniem wymogów ekologii i uwarunkowań przestrzennych;
- stymulowanie zmian w kierunkach kształcenia;
- dostosowanie struktury kwalifikacyjnej zasobów pracy do zmian w strukturze popytu związanej z promocją pozarolniczej aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich;
- wprowadzanie programów przystosowania bezrobotnych do potrzeb gospodarki rynkowej;
- rozwój różnych form działalności gospodarczej w ramach tzw. małej przedsiębiorczości;
- wprowadzenie w miejsce ekonomii zysku – ekonomii wspierającej strategię zrównoważonego rozwoju

7.2.5. Aspekt infrastrukturalny

- rozwój infrastruktury technicznej wsi w drodze realizacji projektów infrastrukturalnych, stanowiących podstawę rozwoju gospodarczego;
- rozwój instytucji infrastruktury biznesu i rynku rolnego;
- utrzymanie w dobrym stanie technicznym dróg kołowych;
- gazyfikacja całej gminy
- skanalizowanie i wprowadzenie dobrze funkcjonującej gospodarki ściekowej;
- restrukturyzacja gospodarstw poprzez wspieranie procesów rozwojowych;
- optymalne wykorzystanie walorów turystycznych.

8. SZCZEGÓŁOWE CELE OPERACYJNE W POSZCZEGÓLNYCH PROBLEMACH

Szczegółowe cele operacyjne stanowią konkretyzację opisu gminy zawartego w celach generalnym i częściowych.

Cel, w tym przypadku oznacza stan, który chcemy osiągnąć w roku 2015.

Przedstawione poniżej cele zostały wyróżnione jako wysokopriorytetowe (skrót: wp), średniopriorytetowe (skrót: śp), priorytetowe (skrót: p) i podzielone na kategorie według zakresu działalności.

8.1. ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- powołanie grup producentów rolnych – **cel wp**
 - zrzeczenie przetwórców mleka – 2002 rok
 - zrzeczenie przetwórców mięsa – 2008 rok
 - zrzeczenie producentów „zdrowej żywności” – 2015 rok
 - zmniejszenie ilości gospodarstw rolnych (obecnie 624), co wiąże się bezpośrednio ze zwiększeniem średniego areалу gospodarstwa rolnego (obecnie 13ha) – **cel wp**
 - 500 gospodarstw rolnych/ średni areal 16,2ha – 2002 rok
 - 420 gospodarstw rolnych/ średni areal 19,3ha – 2004 rok
 - 350 gospodarstw rolnych/ średni areal 23,1ha – 2008 rok
 - 200 gospodarstw rolnych/ średni areal 40,4ha – 2015 rok
 - utworzenie wyspecjalizowanych przetwórní pŁodów rolnych przy gospodarstwach rolnych – **cel wp**
 - uruchomienie I etapu – 2002 rok
 - tworzenie wyspecjalizowanych sieci produkcyjnych (specjalizacja w wybranych branżach: ubojnia z masarniami, przetwórnia z sortownią warzyw i owoców, mŁyn z piekarnią, przetwórnia mleczarska) – lata 2002-2015
 - rozwój działalności agroturystycznej z adaptacją budynków gospodarskich (obory, stodoły, chlewnie) na pensjonaty agroturystyczne – **cel śp**
 - 5 gospodarstw, 1 pensjonat – 2002 rok
 - 15 gospodarstw, 2 pensjonaty – 2005 rok
 - 30 gospodarstw, 3 pensjonaty – 2015 rok
 - utrzymanie i rozwój zakładów stolarskich w Żurawcu – **cel p**
 - utrzymanie zakładów obsługi ludności i organizacja nowych jednostek gospodarczych – **cel p**
 - naprawa sprzętu AGD i urządzeń elektrycznych – 1 zakład, 2 zatrudnionych
 - instalacje elektryczne i hydrauliczne – 1 zakład, 2 zatrudnionych
 - obsŁuga i naprawa pojazdów – 2 warsztaty samochodowe , 6 zatrudnionych
 - dystrybucja gazu – 3 jednostki
 - handel – 18 sklepów, 25 zatrudnionych
- nowe jednostki:
- fryzjer – 1 salon, 2 zatrudnionych
 - kamieniarstwo – 1 zakład, 2 zatrudnionych
 - gastronomia – 5 punktów gastronomicznych, 10 zatrudnionych

- powstanie punktów rękodzieła artystycznego związanego z kulturą regionu – cel p
 - praca w drewnie (rekonstrukcja elementów i detali architektonicznych) z wykorzystaniem bazy w postaci zakładu stolarskiego
 - wikliniarstwo
 - produkcja pamiątek (wiatraki drewniane, makiety domów podcieniowych, itp.)
 - organizacja warsztatów artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Najwłaściwszym wsparciem podczas realizacji tych celów będzie uzyskanie środków pomocowych z funduszu restrukturyzacji rolnictwa SAPARD. Konieczne jest też zgłoszenie gotowych projektów, opracowanych na podstawie powyższych celów do regionalnego programu restrukturyzacji rolnictwa.

8.2. TURYSTYKA

- powstanie kwater agroturystycznych – cel śp
 - 20 miejsc w gospodarstwach + 10 w pensjonacie – 2002 rok
 - 60 miejsc w gospodarstwach + 20 w pensjonatach – 2005 rok
 - 120 miejsc w gospodarstwach + 30 w pensjonatach – 2015 rok
- utworzenie pola biwakowego w Węglach nad jeziorem Družno wraz z kompleksem gastronomicznym w formie osady rybackiej z portem – cel p
 - 50 miejsc, zaplecze sanitarne, wiata na posiłki, parking, widokowe pomosty drewniane – 2006 rok
 - utworzenie kompleksu gastronomicznego – 2010 rok
- utworzenie sieci punktów informacji i promocji turystycznej w domach podcieniowych (Stalewo, Zwierzno, Węgle) – 2002 rok – cel wp
- odtworzenie wiatraków (3 wiatraki) i ich adaptacja na pracownie rękodzieła artystycznego – 2010 rok – cel p
- utworzenie centrum kultury menonickiej w Jeziorze – 2008 r – cel p
- utworzenie centrum dydaktyczno-muzealnego wraz ze ścieżką dydaktyczną na terenie rezerwatu jeziora Družno – 2015 rok – cel wp
- nawiązanie oficjalnych partnerskich stosunków z menonitami i z podobnymi gminami niemieckimi i szwedzkimi – 2004 rok – cel śp

W celu odpowiedniej promocji turystycznej można wydać w dużym nakładzie uproszczony folder promocyjny, stworzyć witrynę internetową oraz gromadzić i upowszechniać wszelkie informacje dotyczące obecnych i przyszłych atrakcji turystycznych.

8.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej – 2005 rok – cel wp
 - I etap – rozpoczęcie budowy oczyszczalni
 - II etap – uruchomienie oczyszczalni
 - III etap – skanalizowanie gminy
- poprawa melioracji na terenie gminy – 2002 rok – cel wp
- telefonizacja gminy – cel śp
 - wykonanie kablowych połączeń telefonicznych do wszystkich chętnych w gminie, zainstalowanie budek telefonicznych ogólnie dostępnych – 2002 rok
- podłączenie gminy do gazociągu – cel p
 - wykonanie stacji redukcyjnej wraz z podłączeniem chętnych – 2005 rok
- poprawa nawierzchni dróg – cel wp
 - I etap: odcinek Markusy-Zwierzno – 2002 rok
 - pozostałe drogi – sukcesywnie do 2004 roku
- budowa ścieżek rowerowych – 2008 rok – cel p

8.4. OCHRONA ŚRODOWISKA

- zachowanie równowagi środowiska – cel wp
- pogłębianie instytucjonalnego i społecznego potencjału dla realizacji polityki ekorozwoju – cel wp
- wdrażanie mechanizmów odpowiedzialnych za dbałość o system wodno-melioracyjny – cel wp
- objęcie monitoringiem środowiska naturalnego – cel śp
- utrzymanie naturalnego charakteru terenów otwartych – cel śp

8.5. SFERA SPOŁECZNA

- utworzenie baz sportowych przy szkołach (sukcesywnie do 2015 roku)
- poprawa aktywności mieszkańców poprzez promocję strategii jako atrakcyjnej wizji przyszłości i konsekwentną realizację jej założeń w latach 2000-2010

- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez organizowanie „zielonych szkół” i warsztatów ekologicznych
- promowanie gminy w mediach
 - wydawanie biuletynów i folderów informacyjnych – 2002 rok
 - utworzenie strony internetowej o gminie – 2006 rok

9. MISJA I WIZJA DLA GMINY

Misja gminy określa przyczyny, dla których ona istnieje, widziane z pozycji mieszkańca. Misja jest swojego rodzaju obietnicą składaną mieszkańcom.

Nową drogą działań organizacji stało się w ostatnim dziesięcioleciu wyważenie relacji w układzie funkcjonalnym na linii przyroda – społeczeństwo. Nowe związane z tym zalecenie to umiar bez marnotrawstwa. „Nowym celem nie jest zwykłe przetwarzanie; nowym celem jest taki rozwój warunków globalnych, w których człowiek – wszyscy ludzie – muszą żyć godnie w wybranym przez siebie środowisku; warunków, w których człowiek może być w harmonii z drugim człowiekiem, w harmonii ze swoim środowiskiem i w harmonii z Bogiem, źródłem wszelkiego życia” (*Emil Salima, konferencja „Ochrona i rozwój”, Londyn 1981*).

Także znany francuski pisarz, filozof i polityk Andre Malraux uważał już w końcu lat 70-tych, że „**wiek XXI będzie wiekiem ducha, albo nie będzie go wcale**”.

Stąd też powstał pomysł na misję dla gminy Markusy. Warto w tym miejscu zauważyć, że granica gminy Markusy przypomina swoim kształtem ducha.

Misja dla gminy Markusy:

Gmina Markusy „Duchem Żuław” i naszą małą ojczyzną

Chodzi przede wszystkim o zbudowanie solidaryzmu oraz więzi międzyludzkich i tożsamości z miejscem zamieszkania niezbędnych do podejmowania przez społeczność lokalną wspólnych działań oraz o stworzenie wizerunku „miejsca na ziemi, w którym żyją ludzie złączeni wspólną ideą służenia innym.

Misję Markus jako „Ducha Żuław” prezentuje poniższy rysunek:

GMINA MARKUSY DUCHEM ŻUŁAW I NASZĄ MAŁĄ OJCZYZNĄ

POZNAJ DUCHA PRZYRODY

rezerwat jeziora Drużno
szlak ornitologiczny
ścieżka dydaktyczna
malownicza rzeka Tyna i Dzierzgoń

ŚCIEŻKI ROWEROWE KU POKRZEPNIENIU DUCHA

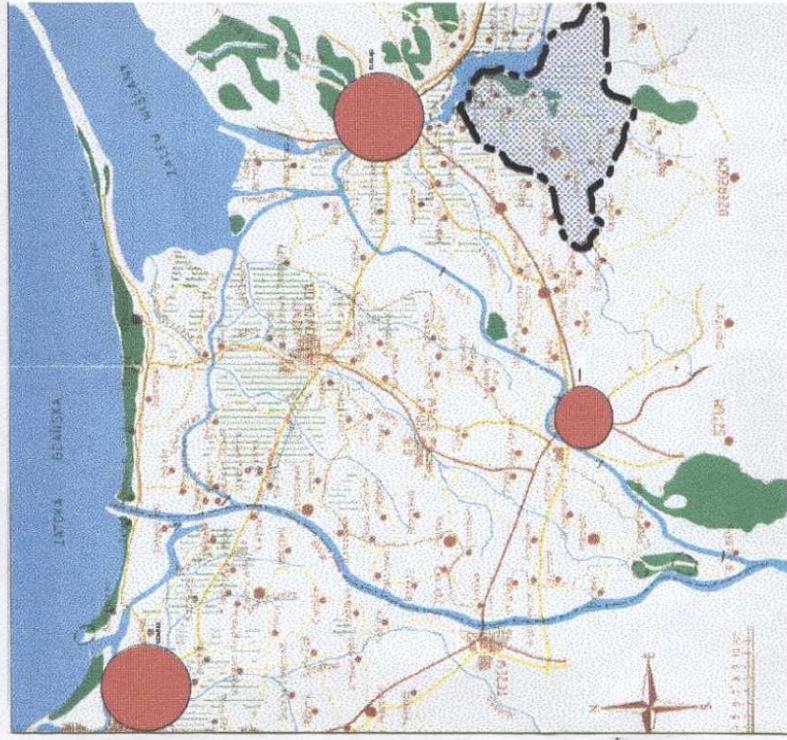
raj dla rowerzystów

ZABUDOWA ŻUŁAWSKA TO JEST TWOJA GWIAZDKA, A DOM PODCIENIOWY TO TWÓJ SYMBOL DUCHOWY

obszar objęty ścisłą ochroną konserwatorską
chronione układy ruralistyczne
chronione domy i zagrody

WYPOCZYWAJ Z DUCHEM

CZASU
turystyka i agroturystyka

ŻYWNOSĆ W DUCHU EKOLOGICZNYM

czysty ekologicznie teren należący do
Zielonych Płuc Polski

DUCH ŻUŁAW NA CIEBIE SPOJRZY – PRACOWITOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W TOBIE DOJRZY

redukcja bezrobocia, nowe miejsca pracy

W DUCHU ŻUŁAW OSIĄGALNY DOBRY ROZWÓJ KULTURALNY

centrum menonitów w Jeziorze
wszelkiego rodzaju imprezy kulturalne
(spotkania, koncerty, wykłady, wystawy, ...)

DUCHOWI SIĘ ODDACIE - WSPANIAŁE ŻYCIE MACIE

Wizja gminy jest to jej obraz formułowany w długim okresie czasu. Obrazuje ona pragnienie tego, co ma być stworzone i osiągnięte, widziane z pozycji mieszkańców, jak i otoczenia.

Wizja dla gminy Markusy:

„Gmina Markusy – miejsce na ziemi spełniające wymogi samoodtwarzalnego rozwoju, w którym respektowane są potrzeby ekologiczne i społeczne.”

Opis szczegółowy:

Gmina Markusy aktywnie wykorzystuje szanse wynikające z jej atutów przyrodniczych i kulturowych. Rozwija się zgodnie z zaplanowanymi celami, rozbudowuje się infrastruktura techniczna i społeczna. Dzięki temu staje się ona atrakcyjna dla mieszkańców, bardziej przyjazna dla środowiska, wygodna, bezpieczna oraz coraz lepiej skomunikowana z „wewnątrz” i z otoczeniem regionalnym. Gmina będzie aktywnie wspierać restrukturyzację rolnictwa, przygotowując się do wejścia kraju do Unii Europejskiej poprzez wzrost efektywności gospodarstw, rozbudowę przetwórstwa rolno-spożywczego oraz tworzenie nowych miejsc pracy dla osób odchodzących z rolnictwa. Gmina jest otwarta na nowych inwestorów i nowych mieszkańców przybywających z zewnątrz, stwarzając im atrakcyjne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej i osiedlania się. Dzieciom i młodzieży oferuje coraz lepsze warunki nauki i rekreacji, dorosłym szanse poprawy kwalifikacji i znalezienia atrakcyjnego miejsca pracy oraz warunki do rozwoju własnych firm. Dla turystów jest to obszar niezapomnianych przeżyć i atrakcji oraz wypoczynku na łonie wspaniałej przyrody.

10. ZARYS PROGRAMÓW DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI SZCZEGÓŁOWYCH CELÓW STRATEGICZNYCH

Reforma ustrojowa państwa, nowy podział administracyjny oraz zmiany w systemach ochrony zdrowia, edukacji i ubezpieczeń społecznych stwarzają wiele sytuacji i stanów niepewnych, przede wszystkim w zakresie rzeczywistego podziału kompetencji i środków budżetowych pomiędzy poszczególne szczeble samorządu terytorialnego. Będzie to miało bezpośredni wpływ na proces konstruowania szczegółowych projektów strategiczno-operacyjnych, zgodnych z założeniami niniejszej strategii.

Programy rozwojowe są konkretyzacją celów strategicznych. Na podstawie analizy problemów i celów rozwoju gminy Markusy, w rezultacie konsultacji społecznych i dyskusji zaproponowano szereg takich programów. Ich przełożenie na projekty wymagać będzie przeprowadzenia dodatkowych studiów i bardziej szczegółowej diagnozy. Podjęcie przez gminę prac nad wdrażaniem strategii rozwoju, będzie właściwym momentem do przeprowadzenia takich studiów i postawienia odpowiednich diagnoz. O wyborze, które programy zostaną przełożone na projekty, zadecydują władze gminy i sami mieszkańcy w odrębnych debatach.

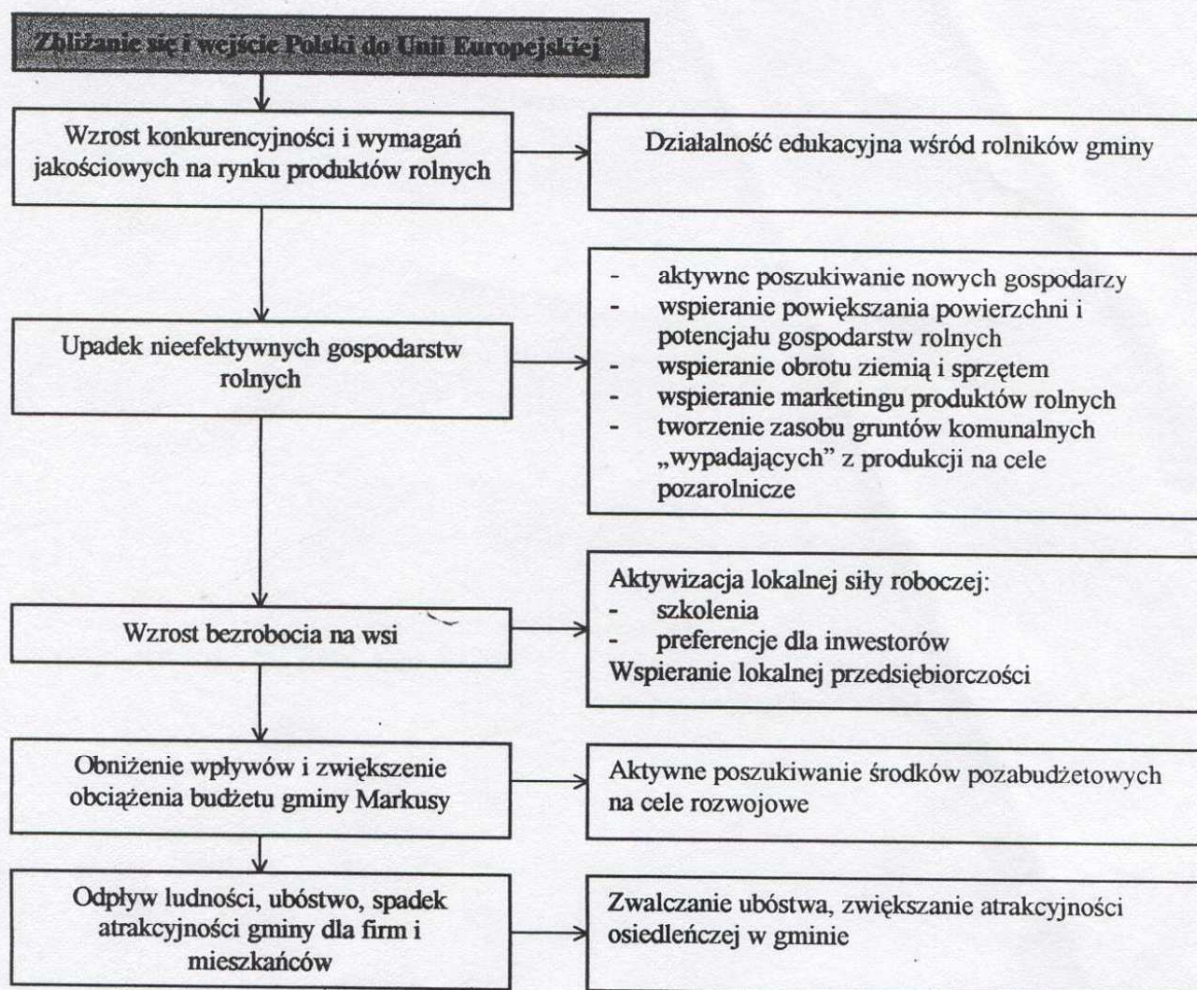
Poniżej zaprezentowane zostały programy działań strategicznych według porządku realizacyjnego obranego przez komitet sterujący – przedstawiciele społeczności i władz gminy biorących udział w warsztatach strategiczno-planistycznych.

10.1. ROLNICTWO I AGROBIZNES

Zakres działań:

- przygotowanie organizacyjne i technologiczne gospodarstw rolnych i przetwórstwa;
- usprawnienie i aktywizacja obrotu produktami rolnymi na rynku wewnętrznym i organizacja ekspansji na rynki zewnętrzne;
- szkolenie i inkubacja przedsiębiorczości wokół rolnictwa.

Proponowane działania gminy Markusy celem pozytywnych przemian w rolnictwie prezentuje poniższy schemat:

Programy działań:

- przetwórczość rolna - spożywcza
- **program wspierania restrukturyzacji rolnictwa**, którego celem jest doprowadzenie sektora rolnego gminy do stanu, w którym będzie on konkurencyjny, ekonomicznie efektywny, społecznie akceptowany i ekologicznie bezpieczny, zgodny ze standardami UE oraz złagodzenie negatywnych skutków, jakie może mieć zbliżanie się i wejście do UE dla niektórych gospodarstw rolnych gminy Markusy, a przede wszystkim wykorzystanie szans i możliwości dla rolnictwa, które wynikają z procesu integracji (należy wykorzystać środki z funduszy pomocowych). Ponieważ nieunikniony wzrost powierzchni gospodarstw rolnych i efektywność siły roboczej wymusi odejście z rolnictwa wielu osób, konieczne będzie zapobieganie wzrostowi bezrobocia, jakie może z tego powodu nastąpić w gminie Markusy.

Niezbędne jest również zapobieganie zubożeniu, zadłużeniu i upadaniu gospodarstw rolnych oraz obniżaniu wpływów podatkowych z rolnictwa do budżetu lokalnego. Należy utworzyć wspólnie z samorządem lokalnym zrzeszenia producentów rolnych;

- **zrzeszenie producentów „zdrowej żywności”** – powołanie grup producentów rolnych w oparciu o produkcję zamkniętą (grupa producentów przetworów mlecznych, ubojnie z masarniami itp.)
- **system marketingowy dla produktów** (gwarantowanie jakości, promocja „zdrowej żywności”, atesty gospodarstw ekologicznych)
- **giełda rolno-spożywcza**

10.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Zakres działań:

- zaszczepienie i rozwój gospodarstw prowadzonych wg zasad ekorozwoju;

W obrębie ochrony przyrody:

- kształtowanie struktury ekologicznej regionu i stabilizacja procesów ekologicznych w skali krajobrazu;
- ochrona różnorodności siedliskowej i gatunkowej;
- ochrona ekosystemów;
- ochrona harmonijnego krajobrazu przyrodniczo-kulturowego;
- doskonalenie metod planowania aktywnej ochrony przyrody;
- doskonalenie metod zarządzania ochroną przyrody;
- edukacja w zakresie ochrony przyrody.

W obrębie ochrony środowiska:

- ochrona powietrza;
- ochrona wód;
- gospodarowanie surowcami i odpadami.

Programy działań:

- **powstrzymanie skażenia środowiska, a przede wszystkim wód (kary, represja)**
- **rozwój eko-gospodarstw poprzez:**
 - przestawienie gospodarstw rolnych regionu z uprawianych wg dotychczasowych technologii na biodynamiczne

- wytypowanie przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego jednostek rolnych najbliższych ideałowi gospodarowania biodynamicznego
- przyznanie gospodarstwom spełniającym wymogi znaku „ekoland”
- pomoc w nawiązywaniu kontaktów rolników z odbiorcami zdrowej żywności
- promocja nowej formy gospodarowania
- preferowanie gospodarstw farmerskich
- właściwe użytkowanie, tworzenie i ochrona zasobów wodnych
- wykonanie prac urządzeniowo-rolnych poprawiających wartości ekologiczne krajobrazu obszarów wiejskich
- rozwój czynników decydujących o trwałości ekosystemów leśnych, zwłaszcza dla zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego
- racjonalna eksploatacja zasobów naturalnych i kulturowych

Korzyści płynące z zastosowania tego programu to:

- większe zyski rolników wprowadzających ekorozwój swoich gospodarstw. Mechanizmy rynkowe spowodują, że zdrowa żywność z gospodarstw ekologicznych będzie bardziej preferowana cenowo
- rozwój zalesień terenów nieużytków i gruntów rolniczych o małej wydajności
- rozwój różnych form pomocy finansowej za utrzymanie i wzbogacanie urządzeniowo-rolne i leśne ekologicznego krajobrazu wiejskiego
- zwiększony udział kapitału zagranicznego promującego rozwiązania ekologiczne w gospodarce przestrzennej

Ekorozwój jako zadanie jest coraz powszechniej akceptowalny. Ruchy ekologiczne wpływają na świadomość społeczną, ludzie zaczynają coraz bardziej doceniać środowisko naturalne, chcą przebywać w otoczeniu ekologicznie czystym.

Szanse rozwoju ma rolnictwo ekologiczne. Wytwarzanie zdrowej i ekologicznej żywności wymaga wielu działań i inwestycji.

Szansą jest rozwój przemysłu rolno-spożywczego opartego o miejscową bazę surowcową.

Strategia restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa opierać się musi na zespolonych kapitałach prywatnych i publicznych. Przyjąć należy zasadę, że środki publiczne angażuje się po to, by zmobilizować środki prywatne rolników. Każda złotówka środków publicznych powinna wyzwalać więcej niż złotówkę z zasobów prywatnych.

- skuteczny program rekultywacji zniszczonych terenów i przywrócenie im dawnego charakteru
- program zalesień

10.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Zakres działań:

- modernizacja proekologiczna i efektywnościowa funkcji związanych z obsługą infrastrukturalną.

Programy działań:

- budowa sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków;
- udrożnienie i usprawnienie systemu melioracyjnego;
- program promocji alternatywnych źródeł pozyskiwania energii

10.4. WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWIZACJA WSI

Zakres działań:

- tworzenie nowych miejsc pracy w turystyce i agroturystyce;
- aktywizacja lokalnych zasobów kapitałowych, przyciąganie zewnętrznych źródeł finansowania;
- zwiększenie potencjału innowacyjnego regionu mającego wpływ na jego atrakcyjność;
- pozyskanie inwestorów z UE za pośrednictwem „partnerskiej” gminy niemieckiej i związku menonitów;
- rozwijanie przedsiębiorczości lokalnej w oparciu o fundusze na restrukturyzację wsi;
- organizowanie spotkań informacyjnych, szkoleń, wyjazdów pokazowych dla osób zainteresowanych agroturystyką.

Programy działań:

- „inkubatory przedsiębiorczości” – pomoc w promocji, marketingu, zarządzaniu finansami w początkowym okresie działalności, pomoc w budowaniu zdolności do samodzielnego osiągnięcia sukcesu;
- program promocji i współpracy międzygminnej i zagranicznej realizowany w trzech zasadniczych aspektach:

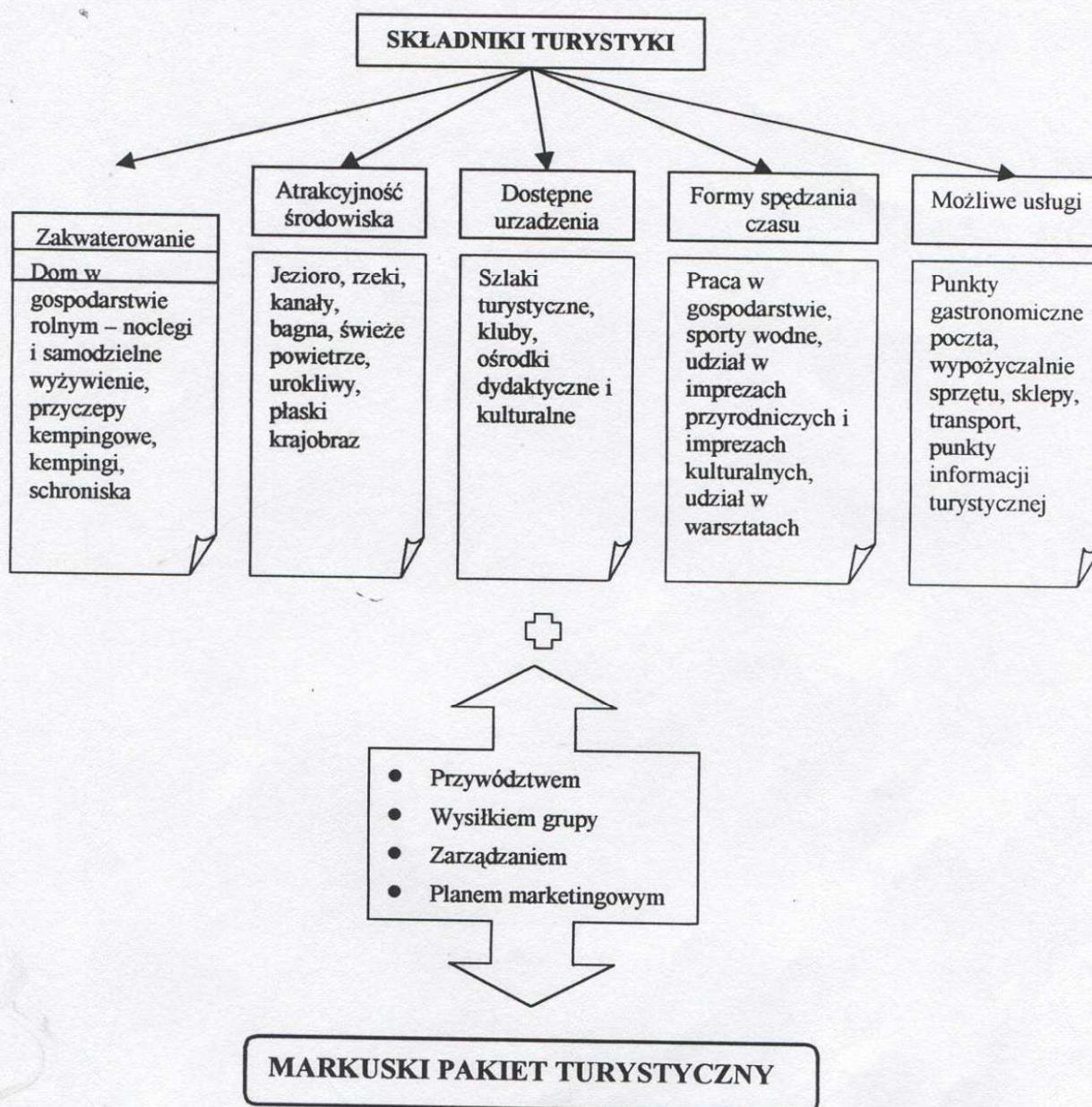
1. promocja gminy jako miejsca dogodnego dla inwestycji i wypoczynku: sprecyzowanie oferty, powołanie koordynatora i doradcy ds. rozwoju przedsiębiorczości (zakładanie firm, informacja prawna, podatkowa, ubezpieczeniowa itp.)
2. targi i festyny gminne, organizacja imprez o zasięgu ponadregionalnym: przeglądy zespołów, festiwale, festyny, imprezy cykliczne, zawody sportowe np. festyn „Pożegnanie jesieni”, „Turystyczny Piknik Mleczny w Krzewsku”, „Wielka Feta Agroturystyczna w Węglach”, „Dni Turystyki Rodzinnej w Zwierznie”
3. współpraca z zagranicą: wzmacnianie w mieszkańcach gminy poczucia otwartości na świat, poznawania innych kultur, gospodarki itp., promocja gminy za granicą adresowana i ogólna, wymiana wyjazdowa z gminami partnerskimi dla różnych grup społecznych.

- **„Markuski Pakiet Turystyczny”.** Zasób możliwości ekonomicznych i możliwości tworzenia nowych miejsc pracy na obszarze gminy Markusy jest znikomy. Obszar ten, dotychczas opierający się na rolnictwie stanął w obliczu upadłości. Jedyne rozwój turystyki na tym obszarze może uzdrowić gospodarkę i stworzyć jej nowe perspektywy.

Wśród fenomenów drugiej połowy XX wieku wymienia się turystykę jako bardzo ważny element gospodarki światowej. W 1994 roku wartość sprzedaży usług turystycznych w gospodarce światowej przekroczyła 3,5 biliona dolarów. To właśnie przemysł turystyczny wytworzył w roku 1997 10% światowego dochodu. Prawie 290 milionów ludzi, czyli co 13 zatrudniony na świecie pracuje na potrzeby turystyki. Turystyka jest dużą szansą również dla gminy Markusy, bardzo bogatej w walory przyrodnicze i antropogeniczne. Z dziewięciu segmentów turystyki europejskiej – turystyka wsi plasuje się na czwartej pozycji i skupia około 10% wszystkich wypoczywających. Jest ona szansą aktywizacji gospodarczej dla wielu regionów rolniczych

Program ten polegałby na rozwoju produktu turystycznego. Należałoby utworzyć organizację samorządową jako organu koordynacji rozwoju tej dziedziny działalności. Trzeba zinwentaryzować istniejącą szczątkowo bazę turystyczną i utworzyć wiele jej nowych ogniw w postaci miejsc noclegowych, żywieniowych i punktów informacji turystycznej. Należy wytypować gospodarzy, przeszkolić usługodawców, dokonać kategoryzacji, skatalogowania bazy, ustalić sezony turystyczne.

Podstawowe składniki turystyki prezentuje poniższy schemat:

- program „zostań agentem agroturystyki”

Niezbędnym uzupełnieniem atrakcji turystycznych regionu mógłby się stać system gospodarstw agroturystycznych zlokalizowany w trzech strefach, oznaczonych na dołączonej mapie jako strefa A. W celu prawidłowego funkcjonowania sieci tych gospodarstw, niezbędne jest kształtowanie świadomości turystycznej wsi (edukacja, wytwarzanie właściwego stosunku do turystyki i turysty, eksponowanie zasobów kultury), kształtowanie odpowiedniego wizerunku wsi i jej zagospodarowania turystyczno – wypoczynkowego (konkursy czystości, poprawa standardów sanitarnych, higienicznych i estetycznych, uruchomienie sieci zajazdów, klubów, izb muzealnych,

organizowanie przyzagrodowych pól namiotowych i mini kempingów, miejsc postojowych), odpowiednie wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych (ścieżki zdrowia, eksponowanie i czynna opieka nad zabytkami, kultywowanie zawodów rzemieślniczych i twórczości ludowej poprzez demonstrowanie turystom dorobku w formie otwartego warsztatu, punkty widokowe, prezentacja życia wiejskiego poprzez organizowanie wypoczynku na wsi powiązanego ze zbiorem upraw i owoców, uczestnictwem w sianokosach, produkcja zdrowej żywności).

W przyszłości natura stanie się bardzo ważnym komponentem oferty turystycznej. Już teraz pojawił się nowy aspekt turystyki tzw. **TURYSTYKA ALTERNATYWNA**. Dotyczy ona zagadnienia natury etycznej jeśli chodzi o wartość wyboru. Można stwierdzić, że propaganda ekologicznych wartości niezaprzeczalnie doprowadziła do zmian charakteru wypoczynku i podróżowania. Modne stały się hasła: natura, zdrowie, sprzyjanie środowisku, które wpływają na preferencje turystyczne ludzi.

Oferowany turystom produkt musi spełniać kilka ważnych warunków:

- baza noclegowa musi spełniać podstawowe warunki sanitarno-higieniczne
- należy preferować charakter regionalny, zarówno wewnętrzny jak i zewnętrzny
- musi obejmować wszystkie aspekty życia (np. wyżywienie powinno zawierać elementy regionalne)
- turysta musi mieć możliwość uczestniczenia w pracach gospodarczo-rolnych z zachowaniem warunków ochrony i bezpieczeństwa
- należy organizować różnego rodzaju cykliczne imprezy kulturalno - regionalne
- baza powinna być wyposażona w sprzęt niezbędny np. do wędkowania, uprawiania sportów zimowych, wodnych, jazdy konnej.

Tak postawione działania wymagają nie tylko zapewnienia środków w budżecie gminy, ale przede wszystkim zatrudnienie właściwie przygotowanych urzędników i pozyskiwanie do współpracy lokalnych organizacji społeczno-politycznych, wyznaniowych, gospodarczych i innych.

Należy podjąć działania zmierzające do rozwoju agroturystyki, polegające na:

1. kształtowaniu świadomości turystycznej wsi (edukacja, wytwarzanie właściwego stosunku do turysty i turystyki, eksponowanie zasobów kultury);
2. kształtowanie odpowiedniego wizerunku wsi i jej zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego (poprawa standardów sanitarnych, higienicznych i estetycznych, uruchomienie sieci barów, klubów, żywych skansenów *in situ*, organizowanie przyzagrodowych pól namiotowych, mini campingów, miejsc postojowych);

3. odpowiednie wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych (ścieżki zdrowia, eksponowanie zabytków, kultywowanie zawodów rzemieślniczych i twórczości ludowej przez demonstrowanie turystom dorobku w formie otwartego warsztatu, organizowanie punktów widokowych, prezentacja życia wiejskiego poprzez organizowanie wypoczynku na wsi powiązanego ze zbiorem upraw i owoców, uczestnictwem w sianokosach, produkcją „zdrowej żywności”).

Konieczne będzie zorganizowanie sieci agroturystycznej, której koordynowaniem mógłby się zająć specjalnie do tego celu powołany związek kwaterodawców gminy Markusy działający w porozumieniu z podobnymi organizacjami na terenie gmin sąsiednich (regionalizacja turystyki).

Rozwój turystyczny gminy jest ogromnym i długofalowym przedsięwzięciem, które w konsekwencji musi przynieść zysk. Potrzebna jest w tym celu także odpowiednia promocja przez wydawanie folderów, informatorów turystycznych, a także upowszechnianie w prasie i radio swoich zamierzeń i dokonań. Należy przekwalifikować rolników odchodzących z rolnictwa z wykorzystanie środków pomocowych z UE (szkolenia pilotażowe dla mieszkańców wsi z funduszu Leonardo da Vinci).

Efektem wdrażania wymienionych wyżej programów w zakresie wspierania przedsiębiorczości i aktywizacji wsi będzie z pewnością:

- istotny wzrost profesjonalizmu wśród miejscowych przedsiębiorców i pracowników działających w sektorze turystycznym;
- zwiększenie efektywności działania;
- wzrost dochodów;
- utworzenie nowych miejsc pracy;
- zwiększenie napływu środków do budżetu gminy;
- wykształcenie na zewnątrz lepszego wizerunku regionu.

10.5. STREFA SPOŁECZNA

Zakres działań:

- koordynacja proekologicznych działań i inicjatyw edukacyjnych w szkołach;
- podnoszenie efektywności i poziomu edukacji szkolnej w zakresie ekologii;
- wspieranie inicjatyw proekologicznych;
- podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej dorosłych mieszkańców;

- wspieranie mieszkańców podejmujących działania proekologiczne na terenie gminy;
- stworzenie lobby proekologicznego;
- rozwijanie idei regionalizmu i integracji z UE;
- zapoznanie przedsiębiorstw i społeczności gminy z szansami i zagrożeniami związanymi z procesem przygotowawczym i przystąpieniem Polski do UE;
- kształtowanie postaw społecznych sprzyjających przystąpieniu Polski do UE;
- ✓ - dopasowanie profilu szkolnictwa do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- ✓ - pomoc szkołom w uzyskaniu pozabudżetowych środków na edukację regionalną i ekologiczną;
- polityka prorodzinna – wzmacnianie zdolności wychowawczych rodzin przy pomocy działań organizacji pozarządowych i kościoła;
- poprawa jakości życia mieszkańców;
- stworzenie atrakcyjnych siedlisk dla przyciągnięcia nowych mieszkańców;
- wzmacnianie i kształtowanie tożsamości regionalnej mieszkańców.

Programy działań:

- **program poprawy warunków życia i atrakcyjności osiedleńczej gminy;** działania w ramach tego programu mają dwójaki charakter: inwestycyjny i organizacyjny. Inwestycje to przede wszystkim budowa systemu wodno-kanalizacyjnego, gazyfikacja i telefonizacja gminy. Działania organizacyjne to w pierwszym rzędzie pobudzenie przedsiębiorstw i mieszkańców do podejmowania wspólnych przedsięwzięć, tworzenia ochotniczych służb porządkowych, pomocy sąsiedzkiej najbardziej potrzebującym i innych działań prospołecznych. Wypróbowaną metodą zarządzania i wspierania tego rodzaju jest rynek tzw. grantów, czyli środków budżetowych przeznaczonych do dofinansowania na zasadzie konkursu projektów. Poprawa warunków życia mieszkańców jest bardzo ważna. Lepsze warunki życia podnoszą aktywność obywatelską mieszkańców, a przede wszystkim zatrzymują na miejscu część najbardziej aktywnej młodzieży oraz przyciągają nowych mieszkańców i przedsiębiorstwa. Dobre warunki bytu i zamieszkania są głównym czynnikiem lokalizacji nowych działalności gospodarczych
- ✓ - **proekologiczne działania i inicjatywy w szkołach** - organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, akcji i konkursów dla nauczycieli, dzieci i młodzieży, np. kurs podyplomowy „Edukacja ekologiczna jako ścieżka międzyprzedmiotowa”,

akcja „Sprzątanie świata”, warsztaty „Proste rady na odpady”, ekologiczne warsztaty artystyczne, akcja „Zaopiekuj się drzewem”, konkursy plastyczno-literackie.

- **program poprawy kwalifikacji zawodowych i wykształcenia mieszkańców**
- **proekologiczna edukacja dorosłych** – organizowanie debat ekologicznych z udziałem władz gminnych (np. seminarium pt. „Walory przyrodniczo-turystyczne” gminy Markusy”), założenie i prowadzenie strony www „Gmina Markusy” zawierającej informacje na temat polityki ekorozwoju gminy, projektów i programów proekologicznych, cykl prelekcji dla mieszkańców organizowanych przez samych mieszkańców w formie konkursu na najciekawszą prelekcję (np. ścieżki rowerowe, zdrowa żywność, chemia w gospodarstwie, samochód a ochrona środowiska, proekologiczne metody uprawy ogrodów), organizowanie współzawodnictwa w celu pobudzania proekologicznych działań mieszkańców (np. ogrody przydomowe) oraz konkursów dla mieszkańców (np. pt. „Stare drzewa pamiętają stare dzieje”).
- **utworzenie centrum sportu i rekreacji młodzieży i dorosłych;**
- **założenie Klubu Młodego Menadżera** przy Gminnym Ośrodku Kultury, który prowadziłby działalność doradczą obejmującą: opracowanie biznesplanu, prowadzenie badań rynku, przygotowanie wniosków do banku, sporządzanie wniosków grantowych. Jego powołanie umożliwi uzyskanie pomocy finansowej, rzeczowej i organizacyjnej w związku z przystąpieniem Polski do UE oraz dostarczenie przedsiębiorcom, instytucjom i mieszkańcom gminy informacji na temat UE.

10.6. INNE PROGRAMY PROMUJĄCE GMINĘ (SYSTEM ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH)

- **Program budowy ścieżek rowerowych**
- **Żuławski Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny na Jeziorze Drużno wraz z ścieżką dydaktyczną na terenie rezerwatu.** Niedostępne i chronione tereny, po odpowiednim przygotowaniu mogą być bardzo atrakcyjne jako obiekty turystyczne. Przy odpowiednim zorganizowaniu i zagospodarowaniu, wartości przyrodnicze nabierają również znaczenia rekreacyjnego i ekonomicznego.

Najważniejszą kwestią jest aby udostępnienie turystyczne nie groziło naturalnym walorom ptakom i ich siedliskom. Temat muzeum przyrody jest podejmowany i realizowany rzadko. Siedziba muzeum przyrodniczego powinna manifestować najnowsze trendy budownictwa ekologicznego, ilustrować możliwości wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii, form roślinnych jako elementów składowych formy architektonicznej. Architektura obiektu nie powinna zakłócać atmosfery miejsca obiekt zaprojektować z kilku mniejszych brył rezygnując z dużej przytłaczającej bryły. Forma obiektu powinna stanowić ramę dla ekspozycji z subtelnym zaakcentowaniem problematyki przyrodniczej np. poprzez użycie materiału. Obiekt powinien być dostosowany dla osób niepełnosprawnych. Centrum powinno mimo małej kubatury mieścić następujące funkcje

- obiekt dydaktyczno-muzealny(laboratoria, sale ekspozycji, prelekcyjne, audiowizualne, pomieszczenia na akwaria)
- stację badawczą Uniwersytetu Gdańskiego
- woliere
- budynek dyrekcji ,pomieszczenia dla strażników rezerwatu
- pomieszczenia mieszkalne dla pracowników
- małą bazę noclegową dla 30 osób
- wypożyczalnię sprzętu wodnego, rowerowego, zimowego

Ścieżka dydaktyczna : początek → stara pompownia , należy wykorzystać brzeg kanału i na nim poprowadzić drewnianą kładkę około 0.5 m nad poziom gruntu o szerokości minimum 1.2m. Ścieżka dydaktyczna powinna posiadać tablice informacyjne opisujące siedliska i najbardziej charakterystyczne gatunki roślin i zwierząt, informacje o badaniach prowadzonych w rezerwacie, wędrówkach ptaków itp. Architektura tej ścieżki powinna być urozmaicona –mostki widokowe, różne łączenia drewna, jeśli będzie taka potrzeba i możliwość dwa poziomy itp.

- **Osada rybacka z portem – Węgle-Żukowo.** Malowniczo położona osada bezpośrednio przy rezerwacie jeziora Drużno. Z tego miejsca rozciąga się widok na osadę Truso, łańcuch gór Wzniesienia Elbląskiego i dominantę krajobrazową w postaci kościoła w Przechmarku. Osada ta była miejscem znajdującym się na przedwojennym szlaku modelowym dla turystów. Mieściła się tu legendarna i lubiana gospoda „Trzy Róże”- obiekt ten w dobrym stanie istnieje do dzisiaj.

Proponowane działania to przywrócenie dawnej funkcji osady turystycznej poprzez uporządkowanie zaśmieconego brzegu jeziora, zbudowanie małych drewnianych pomostów, małej architektury, utwardzonego miejsca w odpowiedniej odległości dla samochodów oraz wielofunkcyjne wykorzystanie legendarnej gospody (zajazd).

Należy także uporządkować cmentarz menonicki, wyciąć samosiewy, ogrodzić, oznaczyć tablicą informacyjną. Nowa zabudowa dopuszczalna jest jedynie na starych siedliskach. Aczkolwiek z uwagi na bliskie położenie przy atrakcyjnym turystycznie rezerwacie można sporadycznie dopuścić do realizacji nowoczesne projekty architektoniczne pod warunkiem jednakże ich wysokiej wartości architektonicznej nie dysonansującej krajobrazu.

- Centrum Menonitów w Jeziorze. Wieś Jezioro położona jest w sercu Żuław Elbląskich w gminie Markusy. Jest ona miejscowością niezwykle interesującą i oryginalną w sensie historycznym i krajoznawczym. Jej oryginalność związana jest głównie z położeniem i genezą. Okolice wsi Jezioro menonici zasiedlili już w 1580 roku. W 1732 roku król August II wydał przywilej dla Jeziora, gwarantujący menonitom zachowanie wolności religijnej. Otrzymali oni również zezwolenie na zawieranie kontraktów małżeńskich i urządzenie uroczystości pogrzebowych w ich szkole, przy której przeznaczono na cmentarz kawałek pola. W przywilejach stwierdzono, że zgodnie z ich dawnym zwyczajem szkołą jest ich kościółem i obiecywano bronić tych swobód przed pogwałceniem pod karą banicji. Istniejący do dziś cmentarz w Jeziorze powstał na początku XVIII wieku i użytkowany był do końca II wojny światowej. Cmentarz położony jest we wsi, za kaplicą, na terenie sztucznie podwyższonym. Założono go na planie prostokąta. Oś głównej alei biegnie w przybliżeniu w kierunku północno-wschodnim. Aleja główna i prostopadłą do niej aleja poprzeczna dzielą cmentarz na cztery kwatery. W najbliższym sąsiedztwie cmentarza po obu jego stronach znajdują się niewielkie stawy o regularnym kształcie prostokątów, otoczone polami i łąkami. Powierzchnia cmentarza wynosi 20 arów. W odległości 35 metrów od cmentarza, w osi głównej alei znajduje się neogotycka kaplica tworząca z nim integralną całość. Powstała ona w latach 1898-1899. Założona na planie prostokąta, orientowana, jednonawowa, wybudowana z cegły na podmurówce z kamienia. Pokrywa ją dwuspadowy dach. Naroża jej elewacji flankują niewielkie wieżyczki, zwieńczone bogato profilowanym gzymsem i namiotowym daszkiem z iglicą. W górnej części wieżyczek umieszczone są płycinowe krzyże. Szczyt fasady zdobi fryz z cegieł. Jeśli chodzi o wygląd zewnętrzny i przeznaczenie, jest ona w pełni menonicka.

Także jej otoczenie w postaci cmentarza i krajobrazu nosi piętno prawie całkowicie holenderskie.

Jezioro nie jest tuzinkową miejscowością menonicką, jedną z wielu, wręcz przeciwnie stanowi poważny ośrodek myśli menonickiej, jest autentycznym „matecznikiem” gmin fryzyjskich, stąd rozpoczyna się ich historia na naszych ziemiach.

Zdumienie wręcz budzi fakt, że dotychczas tak ciekawa i fascynująca kultura o ogromnych zasługach dla Żuław nie doczekała się swojej placówki muzealnej. Potrzeba istnienia takiego obiektu jest sprawą ważną, chociażby z tego powodu, że zabytkowe pozostałości po menonitach ulegają dewastacji w zastraszającym tempie. Szczególnie dotyczy to cmentarzy, których większość zniknęła z powierzchni ziemi, a nieliczne stanowią tylko szczątki dawnej świetności, a i tak ich los jest przesądzony ponieważ nie istnieje siła która zdoła powstrzymać ten proces.

- **Mała kraina wiatraków.** Specyfiką krajobrazu Żuław Wiślanych były wiatraki. W gminie Markusy nie przetrwał ani jeden. Odtworzenie ich jest bardzo trudne jednak biorąc pod uwagę ekologiczny aspekt tego zagadnienia użyteczne ze względu na możliwość pozyskania tą drogą pomocniczych źródeł energii.

11. ŹRÓDŁA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA

Ogrom zadań służących realizacji wyszczególnionych w poprzednich rozdziałach celów i programów zmusza władze gminy do przyjrzenia się swoim możliwościom finansowym i dokonania pod tym kątem wyboru priorytetów, od zrealizowania których uzależniony będzie dalszy rozwój gminy.

Na potencjalne dochody gminy składają się:

- dochody własne gminy, złożone z dochodów z podatków i opłat lokalnych, dochodów z majątku gminy oraz pozostałych dochodów własnych;
- udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (podatek dochodowy od osób fizycznych i prawnych);
- subwencja ogólna z budżetu państwa (w tym na zadania oświatowe);
- dotacje z budżetu państwa na finansowanie zadań własnych, zleconych i powierzonych oraz dotacje z funduszy celowych;
- zwrotne środki (zwłaszcza kredyty preferencyjne);
- sponsoring.

Jeśli zachowana ma być równowaga finansowania potrzeb bieżących i inwestycji, przyjęta strategia wymaga zasileń poważniejszych niż dotychczasowy budżet gminy. Z drugiej strony – kończą się możliwości istotnego wspierania budżetu gminy z tzw. majątku gminy, czyli głównie: prywatyzacji jego zasobów, a także z centralnych funduszy krajowych. Konieczna jest więc odważniejsza strategia finansowania sięgająca po środki z grantów międzynarodowych, z funduszy zwrotnych (np. pożyczek, kredytów, obligacji), w tym bankowych oraz poszerzenie źródeł zasilania na terenie gminy. Chodzi głównie o stopniowe, istotne powiększanie bazy podatkowej, którą stanowić będą prosperujące podmioty gospodarcze i zamożni mieszkańcy, restrukturyzację usług użyteczności publicznej w kierunku podwyższenia ich efektywności (przedsięwzięcia własne gminy lub wspólne z podmiotami gospodarczymi), wchodzenie w inne korzystne operacje kapitałowe. Jednak w obecnej sytuacji gminy pozyskanie funduszy ze źródeł zewnętrznych z przeznaczeniem na inwestycje jest dla gminy jedynym rozwiązaniem.

11.1. PROGRAM PHARE – ŚRODKI POMOCOWE Z UNII EUROPEJSKIEJ

Cele polityki regionalnej Unii Europejskiej można scharakteryzować w następujących punktach:

- promowanie rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabiej rozwiniętych;
- restrukturyzacja regionów, w których występuje przemysł schyłkowy;
- zwalczanie długoterminowego bezrobocia oraz umożliwianie ludziom młodym wejścia w życie zawodowe;
- umożliwianie pracownikom adaptacji do zmian w przemyśle i systemie produkcji;
- przyspieszenie dostosowań w ramach wspólnej polityki rolnej i przy uwzględnieniu zmian sytuacji terenów wiejskich;
- pomoc w rozwoju i zmianach strukturalnych obszarów wiejskich;
- promocja rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach o małej gęstości zaludnienia.

Jednym z programów przedakcesyjnych UE w ramach którego możliwe jest przyznanie gminom polskim środków pomocowych jest program PHARE.

Program ten w latach 2000-2006 ma za zadanie dostarczanie pomocy finansowej w trzech sferach:

- rozwój instytucjonalny, w ramach którego będzie możliwe finansowanie przedsięwzięć w zakresie budowy instytucji i wzmocnienia administracyjnego i kadrowego, umiejętności programowania, monitorowania i kontroli finansowej; wdrażanie tego komponentu odbywa się za pomocą porozumień „bliźniaczych” pomiędzy administracjami

publicznymi z krajów członkowskich i kandydujących (tzw. twinning), szkoleń, staży, pomocy technicznej, itp.

- inwestycje w zakresie osiągania standardów unijnych w dziedzinach wspieranych w ramach programów rozwoju instytucjonalnego oraz pokrycie części składki na uczestnictwo w programach wspólnotowych. W praktyce oznacza to możliwość wsparcia instytucjonalnego wszystkich dziedzin zidentyfikowanych w „Partnerstwie dla Członkostwa”, oprócz spójności społeczno-gospodarczej oraz tych, które otrzymują wsparcie poprzez program SAPARD i ISPA.
- inwestycje na rzecz spójności społeczno-gospodarczej; działania w tym obszarze ukierunkowane są na łagodzenie różnic społeczno-gospodarczych pomiędzy regionami w odniesieniu do średniej krajowej i średniej unijnej.

Jednocześnie przyjęto, że wsparcie dla regionów będzie miało charakter kompleksowy, co oznacza jednoczesne oddziaływanie na trzy podstawowe elementy struktury społeczno-gospodarczej decydującej o możliwościach rozwoju i konkurencyjności regionów:

- pomocy dla sektora wytwórczości, w tym w szczególności MSP (małych-średnich przedsiębiorstw), co będzie służyć dywersyfikacji gospodarki regionalnej, rozwojowi sektora prywatnego oraz restrukturyzacji i modernizacji przemysłu;
- wzmocnieniu zasobów ludzkich poprzez działania określone jako cztery filary Europejskiej Strategii Zatrudnienia: zwiększanie możliwości zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, przystosowanie się firm i pracowników do zmian, równe szanse dla kobiet i mężczyzn;
- rozbudowie i modernizacji infrastruktury technicznej, w tym w szczególności systemów decydujących o sile konkurencyjnej gospodarek regionalnych – drogowych, telekomunikacyjnych, ochrony środowiska, edukacji, itd.

Wdrażanie programów regionalnych odbywać się będzie zgodnie z zasadami zdecentralizowanego Systemu Wdrażania PHARE, obowiązującego także we wcześniejszych edycjach PHARE. W tym celu niezbędne są:

- system administracyjny, z czytelnym rozdziałem kompetencji pomiędzy poszczególnymi resortami oraz z wyznaczonym koordynatorem całego procesu;
- wykwalifikowany personel na szczeblu centralnym, który na początku będzie odgrywał wiodącą rolę w koordynacji i zarządzaniu pomocą;
- wykwalifikowany personel na szczeblu regionalnym i lokalnym;
- montaż finansowy środków centralnych, regionalnych i lokalnych;

- stworzenie sprawnego systemu monitoringu, oceny, kontroli finansowej i sprawozdawczości.

Kolejnym programem unijnym jest Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej ISPA. Pomoc Wspólnoty w ramach funduszu ISPA ma przyczynić się do lepszego przygotowania krajów stowarzyszonych do członkostwa w UE w dziedzinie gospodarczej infrastruktury, dotyczącej w szczególności ochrony środowiska i transportu. Pomoc ta służy do wspomagania procesów dostosowania prawa krajów kandydujących do wymogów UE w sektorach ochrony środowiska i transportu, a w szczególności:

- samodzielnych projektów inwestycyjnych;
- technicznie i finansowo niezależnych faz projektów, które posiadają osobne, niezbędne do realizacji przedsięwzięcia studia przygotowawcze, studia wykonalności oraz analizy techniczne;
- grup projektów;
- systemów projektów ściśle ze sobą powiązanych.

Pomoc może być przyznana w formie:

- bezpośredniej pomocy bezzwrotnej;
- pomocy zwrotnej;
- dofinansowania spłat odsetek kredytu;
- fundusz gwarancyjny;
- udział kapitałowy;
- lub inną formę pomocy finansowej.

Należy pamiętać, że z momentem wstąpienia do UE, kraj kandydujący, nabywając prawa do korzystania z innych instrumentów finansowych Wspólnoty traci prawo do korzystania ze środków funduszu ISPA.

Wsparcie UE dla działań proakcesyjnych w rolnictwie i rozwoju obszarów wiejskich jest możliwe na mocy programu SAPARD. Program ten rozpoczął się 1.01.2000 roku i będzie realizowany przez 7 lat. Polska wg wstępnych alokacji ma szansę otrzymać około 168 mln euro rocznie. Głównym zadaniem programu pomocy przedakcesyjnej jest wsparcie rozwoju rolnictwa i zrównoważonego rozwoju wsi.

Do proponowanych w ramach programu SAPARD obszarów priorytetowych należą:

- inwestycje w gospodarstwach rolnych;
- poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybołówstwa;
- doskonalenie struktur kontroli jakości żywności, nadzoru weterynaryjnego i fitosanitarnego oraz ochrona konsumenta;
- metody produkcji rolniczej przyjazne dla środowiska naturalnego oraz pozwalające na zachowanie krajobrazu wiejskiego;
- rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej w celu tworzenia nowych miejsc pracy i źródeł dochodu alternatywnego;
- wprowadzenie systemu usług w zakresie usług zarządczych dla gospodarstw rolnych i systemu zastępstw w gospodarstwie rolnym;
- tworzenie grup producenckich;
- odnowa i rozwój wsi oraz ochrona i konserwacja dziedzictwa wiejskiego;
- poprawa struktury agrarnej i scalanie gruntów;
- tworzenie i uaktualnianie systemu rejestracji gruntów;
- doskonalenie systemu szkoleń zawodowych;
- rozwój i doskonalenie infrastruktury na terenach wiejskich;
- gospodarowanie zasobami wodnymi w rolnictwie.

11.2. MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA EKOROZWOJU GMINY

Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na który składają się środki z tytułu opłat, kar, darowizn (wpływy za usuwanie drzew i krzewów, wpływy za składowanie odpadów, wpływy z pozostałych opłat i kar za gospodarcze korzystanie ze środowiska).

Fundusze te mogą być przeznaczane na:

- edukację ekologiczną;
- wspomaganie systemów kontrolno-pomiarowych stanu środowiska;
- realizację działań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska i gospodarki wodnej;
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień i parków wiejskich;
- inne cele służące ochronie środowiska w gminie ustalone przez Radę Gminy.

Dotacje i preferencyjne kredyty przeznaczone na ekorozwój gminy mogą pochodzić z:

- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Banku Ochrony Środowiska;
- Fundacja Ekofundusz.
- Concern Inc Waszyngton
- United Nations Development Programme
Program Globalnego Funduszu Środowiska
- Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

11.3. MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA W ZAKRESIE ROLNICTWA

Polsko-Szwajcarski Program Regionalny PSPR (jeden z programów PHARE) zajmuje się wspieraniem lokalnych inicjatyw w dziedzinie przetwórstwa i dystrybucji płodów rolnych, w budownictwie i innych dziedzinach odpowiadających potrzebom lokalnym. Program ten skupia się na rozwoju gospodarczym przedsiębiorstw rodzinnych;

FAPA – Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa koordynuje w imieniu Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej wydatkowanie środków przeznaczonych z programu PHARE oraz innych środków pomocowych dla polskiego rolnictwa. Jej zakres działalności to:

- rozwój rolnictwa i jego otoczenia;
- tworzenie instytucjonalnej struktury rynku rolnego;
- integracja polskiego sektora rolnego z UE;
- przekształcenia strukturalne i własnościowe w rolnictwie;
- rozwój obszarów wiejskich.

Polska Agencja Rozwoju Regionalnego (PARR) zajmuje się wspieraniem działalności związanej z rozwojem regionów w celu modernizacji i przyspieszenia ich wzrostu gospodarczego. Jej cele to:

- promowanie inicjatyw wspierających wzrost gospodarczy w regionach słabo rozwiniętych, wymagających przeprowadzenia zmian strukturalnych w gospodarce;
- wspieranie przepływu informacji, rozwoju usług doradczych, programów szkoleniowych, badań naukowych, nowych technologii związanych z metodologią i formami wzrostu gospodarczego;

- wspieranie i tworzenie instytucji finansowych promujących rozwój regionalny.

PARR wypełnia swoje cele m.in. przez realizację i nadzór programów pomocowych:

- Program PHARE – **RAPID (Program Rozwoju Infrastruktury na Terenach Wiejskich)**;
- Program PHARE – **STRUDER i STRUDER II** (Program Rozwoju Strukturalnego w wybranych regionach).

FDPA – fundacja na rzecz rozwoju polskiego rolnictwa (np. Program Rozwoju Turystyki Wiejskiej, Program na Rzecz Wspierania Przedsiębiorczości wśród Kobiet Wiejskich, Program Restrukturyzacji i Prywatyzacji, Program Zintegrowanej Produkcji Rolnej).

11.4. MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA W ZAKRESIE TURYSTYKI

Fundacja Rozwoju Turystyki TOURIN (ze środków PHARE)

Program SAPAD, z którego fundusze mogą być przeznaczane na rozwój małej infrastruktury turystycznej na obszarach wiejskich.

Polska Agencja Promocji Turystyki

Fundacja „AGROTURYSTYKA”

12. SCENARIUSZE ROZWOJU OTOCZENIA GMINY

Wysoki potencjał przyrodniczy gminy stwarza szansę na szybką realizację idei ekorozwoju, polegającego na harmonijnym rozwoju społeczno-gospodarczym, zgodnym z naturalnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi występującymi na tym terenie. Korzystne warunki naturalne i wysoka atrakcyjność przyrodnicza i kulturowa predestynują gminę do rozwoju: turystyki i agroturystyki, rolnictwa ekologicznego i konwencjonalnego, nieuciążliwego przemysłu przetwórczego. Sprzyjać to będzie procesom aktywizacji gospodarczej tego obszaru, a tym samym wpłynie na poprawę życia jego mieszkańców (tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost zarobków ludności, itd.).

Natomiast istotną barierą dla ożywienia gospodarczego i ekologicznej restrukturyzacji gospodarki obszaru gminy będzie przede wszystkim brak dopływu kapitału i dotychczasowy niski poziom cywilizacyjny utrzymujący się na omawianym terenie (słabo rozwinięta infrastruktura techniczna).

Scenariusze nie służą prognozowaniu przyszłości, lecz pokazują w sposób hipotetyczny przyszłe warunki. Nie przedstawiają one dokładnego obrazu przyszłości, lecz tylko obraz uproszczony, oparty na intuicji i analizach subiektywnych, a więc ogólny opis, w jaki sposób stan obecny będzie podlegał ewolucji w przyszłości.

Przedstawione poniżej scenariusze są próbą wariantowego ujęcia możliwych kierunków rozwoju tego obszaru. Maksymalne wykorzystanie istniejących szans rozwojowych było bazą dla budowy scenariusza pesymistycznego.

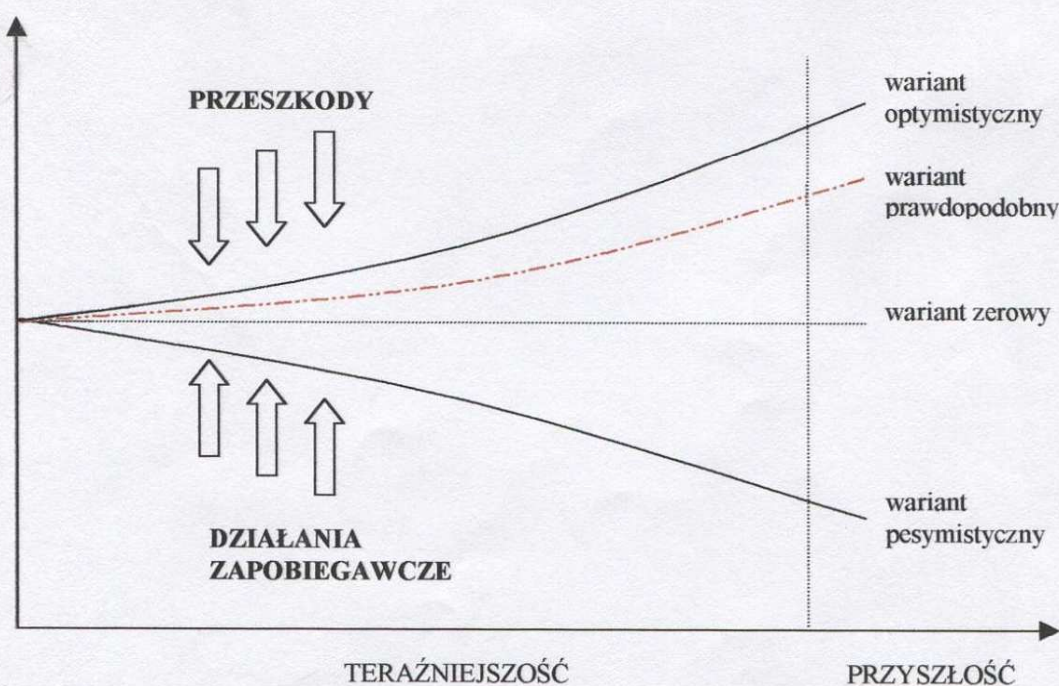
Ponieważ ten wariant – scenariusz pesymistyczny nie wydaje się jednak możliwy do przyjęcia ze względu na duże prawdopodobieństwo negatywnych skutków ekologicznych w drugim z nich zaproponowano scenariusz pośredni – najbardziej prawdopodobny, który wydaje się godzić potrzeby rozwojowe i ochronne w satysfakcjonującym stopniu.

Zaprezentowano też trzeci wariant – scenariusz optymistyczny, który obrazuje sytuację gminy, w przypadku wypełnienia wszystkich założonych celów.

Zwykle scenariusz „średni” tzw. najbardziej prawdopodobny jest najpewniejszy, ale w życiu trzeba się liczyć z tym, że urzeczywistnienie się pozostałych jest również prawdopodobne.

Pamiętać jednak należy, że celem budowy scenariuszy nie jest odgadywanie najbardziej prawdopodobnej przyszłości, lecz rozpoznanie pola przyszłości możliwej, ze wskazaniem od czego ona zależy i rozpoznanie „struktury niepewności”.

Poniżej przedstawiono modelowe pole rozwoju otoczenia w świetle scenariuszy rozwojowych.

Scenariusze stanowią alternatywne obrazy przyszłości w kontekście interesów gminy. Przedstawiają one logicznie zwarte zestawy warunków i tendencji, możliwości i zagrożeń, a więc przyszłe „warunki ramowe”, w których będzie działać gmina. Ukazują one więc możliwości zaistnienia pewnych stanów i rozwoju wydarzeń (zmiennych niezależnych) wpływających na kształtowanie się podstawowych zmiennych zależnych, warunkujących przyszłość gminy i jej funkcjonowanie na rynku.

Przy konstruowaniu scenariuszy starano się uwzględnić zjawiska i procesy, które będą z pewnością lub z dużym prawdopodobieństwem wpływały na sytuację w gminie. Zaliczyć do nich należy zwłaszcza:

- adaptację polskich struktur administracyjnych, instytucji gospodarczych i norm ekologicznych do standardów UE;
- postępujący proces prywatyzacji gospodarki;
- rosnące znaczenie i kompetencje samorządów lokalnych;
- wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa i podmiotów gospodarczych.

Scenariusz polega na tworzeniu logicznej sekwencji wydarzeń, dla pokazania, jaki będzie przyszły stan otoczenia i jakie cele w tym otoczeniu gmina będzie mogła osiągnąć.

Posłużono się siedmioetapową procedurą sporządzania scenariusza i na jej podstawie wypracowano trzy warianty scenariusza, omówione powyżej.

12.1. ETAPOWA KONSTRUKCJA SCENARIUSZY

I. Sytuacja wyjściowa gminy

- rezerwat ornitologiczny;
- wysoki potencjał ekologiczny;
- wysoki potencjał agroekologiczny (gleby, stosunki wodne, klimat);
- skupienie się na rolnictwie jako głównej formie działalności gospodarczej;
- bogate zasoby surowców rolnych do zagospodarowania i przetwórstwa;
- bogaty zasób dziedzictwa historyczno-kulturowego wykształconego przez różne nacje o odmiennej kulturze;
- bogata substancja architektoniczna i ruralistyczna;
- bogata przeszłość turystyczna;
- teren budzący duże zainteresowanie narodowości niemieckiej i holenderskiej (ze względu na odnajdywane tu „korzenie”);
- stosunkowo tania siła robocza;
- znaczna powierzchnia gospodarstw rolnych;
- brak uciążliwego przemysłu;
- duże skażenie wód powierzchniowych na skutek traktowania systemu wodno-melioracyjnego jako sieci kanalizacyjnej;
- postępująca degradacja środowiska;
- zagrożenie powodziowe;

- zły stan techniczny zabytkowych obiektów;
- brak centrów i instytucji inicjujących rozwój gospodarczy;
- brak wyraźnie nakreślonego planu rozwoju gminy;
- brak kontaktów międzynarodowych ze wspólnotami lokalnymi o podobnej wielkości;
- niska świadomość gospodarki turystycznej wśród mieszkańców;
- niedorozwój technicznej infrastruktury gminnej (brak składowisk odpadów, brak systemu odbioru odpadów z gospodarstw domowych, brak dostępu gazu ziemnego, brak kanalizacji);
- wymagający modernizacji system melioracyjny;
- nie rozwinięta baza turystyczna i infrastruktura turystyczna;
- brak systemu przechowywania i przetwórstwa rolno-spożywczego;
- brak promocji turystycznej i gospodarczo-inwestycyjnej;
- brak przedsiębiorstw i instytucji zapewniających stałe i stabilne miejsca pracy;

II. Dotychczasowe zachowania otoczenia

- korzystne ustawodawstwo w sprawie samorządności lokalnej (utworzenie powiatów);
- ubożenie społeczeństwa;
- znaczny stopień dekapitalizacji na wsi;
- słabość finansowania gmin i związana z tym bariera kapitałowa spowodowana niedostatkami zasobów kapitałowych miejscowej ludności oraz niskimi wpływami do budżetu gminy a także związane z tym znikome szanse przełamania recesji w oparciu o środki własne gminy;
- niedoinwestowanie strefy kulturalno-oświatowej i opieki zdrowotnej;
- utrwalanie się braku aktywności w wykorzystywaniu predyspozycji i szans jako wynik nieprzekraczalnej bariery kapitałowej;
- rosnące bezrobocie;
- patologiczne skutki długotrwałego bezrobocia;
- trudności mentalne w adaptacji do zasad wolnorynkowych;
- niedostosowanie struktury kwalifikacyjnej zasobów pracy do struktury popytu na pracę;
- brak aktywności oraz mobilizacji zawodowej i przestrzennej, niechęć do szkolnictwa zawodowego, aprobowanie bezrobocia jako sposoby na życie;
- exodus młodzieży w poszukiwaniu pracy i szans życiowych;
- mała opłacalność produkcji rolnej;
- brak zbytu na produkty rolne;

III. Możliwe zachowania otoczenia w bliższej i dalszej przyszłości

- pogłębiający się proces ubożenia gmin nastawionych typowo na działalność rolniczą;
- „upadek” takich gmin;
- lokalny i regionalny consensus społeczny;
- proces integracji z Unią Europejską;
- współpraca zagraniczna;
- ożywienie ogólnogospodarcze;
- konkurencja z gmin ościennych;
- rozwój produktów markowych i innowacyjności gmin;

IV. Konsekwencje niepodjęcia działań

- brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków katastrofalnie wpływający na stan środowiska naturalnego;
- postępująca dewastacja walorów przyrodniczych;
- utrzymujący się brak świadomości i tożsamości mieszkańców prowadzący między innymi do deprecjacji substancji architektonicznej czy też całkowitego oderwania od lokalnej tradycji osadniczej);
- konkurencja z pobliskich ośrodków (Pojezierze Hławskie, Mierzeja Wiślana);
- brak atrakcyjności i innowacyjności gminy;
- kryzys rolnictwa; „upadek gminy”;

V. Niezbędne zmiany w potencjale i funkcjonowaniu gminy

- wprowadzenie zasad zrównoważonego rozwoju;
- pozyskanie kapitału zagranicznego na rozwój gminy;
- poprawa infrastruktury gminnej - budowa oczyszczalni ścieków;
- budowanie świadomości ekologicznej;
- edukacja regionalna;
- rozwój przechowalnictwa i przetwórstwa produktów rolnych;
- modernizacja obrotu i hurtu;
- rozwój rolnictwa ekologicznego;
- produkcja „zdrowej żywności”;
- rekreacja pobytowa (agroturyzm) i turystyka krajoznawcza (piesza i rowerowa);
- połączenie funkcji produkcyjnej z agroturystyką;
- rozwój systemu marketingowego dla produktów gminnych;
- ożywienie szlaków komunikacyjnych;
- objęcie obszaru gminy różnymi formami międzynarodowej współpracy w ramach różnego rodzaju inicjatyw gospodarczych i społecznych;
- przygotowanie i realizacja programu promocji regionu (istotny czynnik sprzyjający pozyskiwaniu środków finansowych dla regionu i zainteresowaniu inwestorów zewnętrznymi możliwościami inwestycyjnymi).

VI. Wiarygodność dokonanych analiz

- proponowane zadania są wystarczające do osiągnięcia założonych przez gminę celów;
- zaproponowana wyżej polityka podniesie rentowność i innowacyjność gminy;
- w sposób realistyczny ujęto możliwość ekspansji i podniesienia poziomu rentowności, po przeanalizowaniu zasobów i potencjałów oraz szans i zagrożeń gmin ościennych.

VII. Sformułowanie trzech alternatywnych scenariuszy i dokonanie wyboru najbardziej prawdopodobnego

SCENARIUSZ	NIETYKORZYSTANYCH SZANS	ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	OPTYMALIZACJI EFEKTÓW
Integracja z UE			
szybkość	wolna	dość szybka	szybka
Uwarunkowania gospodarcze	++	++	+++
Uwarunkowania społeczne	+-	++	+++
Uwarunkowania ekologiczne	--	++	++
Uwarunkowania kulturowe	--	++	++
Szanse w otoczeniu	umiarkowane	duże	umiarkowane
Czynniki wewnętrzne			
Wykorzystanie szans w gminie	niewykorzystane	duże	bardzo duże
Wzmacnianie potencjałów regionu	małe	duże	bardzo duże
Rozwój gminy	regres	stabilny	dynamiczny
Prawdopodobieństwo w scenariuszu	umiarkowane	najbardziej prawdopodobny	małe
Charakter scenariusza	pesymistyczny	umiarkowany	optymistyczny

W kolejnych podrozdziałach zaprezentowane zostały uzyskane powyżej scenariusze w formie opisowej.

12.2. SCENARIUSZ PESYMISTYCZNY – NIETYKORZYSTANYCH SZANS

Maksymalizacja działań gospodarczych przy minimalnym zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego obszaru gminy.

Podstawowym celem rozwoju w tym wariantcie jest dążenie do maksymalnego wykorzystania wewnętrznych i zewnętrznych możliwości rozwojowych przy standardowym zaangażowaniu w ochronę środowiska.

Generalne zasady polityki przestrzennej:

- intensywna działalność gospodarcza w zakresie rolnictwa, turystyki i przetwórstwa;
- gwałtowny rozwój sieci osadniczej w sposób adekwatny do potrzeb obsługi powyższych funkcji;
- ochrona środowiska w zakresie minimalnym wymaganym przepisami ogólnokrajowymi, słaby rozwój terenów chronionych.

Nastąpi wzrost zagrożenia środowiska wynikający z priorytetu działań gospodarczych, co prowadzić będzie do ignorowania wymogów ochrony środowiska, ulg, umorzeń w opłatach i karach ekologicznych, nacisku władz lokalnych na lokowanie działalności przynoszącej korzyści gospodarcze, niezależnie od skutków ekologicznych. Wzrośnie presja pośrednia i bezpośrednia na obszary chronione, ograniczone zostaną uprawnienia zarządców tych obszarów w zakresie wpływu na sposoby gospodarowania. W konsekwencji nastąpi obniżenie walorów przyrodniczych terenów chronionych i w dalszej kolejności ich całkowita degradacja.

Nastąpi rozwój sieci osadniczej, usługowej, infrastruktury dla potrzeb i obsługi ludności miejscowej, przetwórstwa i rolnictwa przy jednoczesnym braku podejmowania działań w zakresie ograniczenia wzrostu ilości ścieków i zanieczyszczenia powietrza związanych z intensywnym rozwojem gospodarczym.

Nastąpi także rozbudowa i zagęszczenie bazy noclegowej, żywieniowej i obsługi turystyki. Wykorzystane zostaną wszelkie formy rekreacji i wypoczynku. Konieczne będzie także zapewnienie sprawnej sieci transportowej dla potrzeb zwiększonego ruchu turystycznego. Wzmożony ruch turystyczny spowoduje zachwianie i utratę ustronnego, spokojnego i urokliwego obszaru jakim do tej pory była gmina.

Nastąpi stopniowa degradacja tkanki wiekowej zabudowy i jej „wątpliwie” pozytywna transformacja i modernizacja dla potrzeb przyjęcia jak największej liczby turystów.

Wzrośnie intensyfikacja gospodarki rolnej poprzez zastosowanie mechanizacji i chemizacji. Wprowadzona zostanie całkowita regulacja stosunków wodnych. Gospodarka rolna prowadzona będzie na wszelkich dostępnych terenach. Nastąpi ponad przewidywany rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o przestarzałe, uciążliwe dla środowiska technologie. Rozwinie się także sieć dróg lokalnych adekwatnie do potrzeb ludności miejscowej i przyjezdnej.

Obszar gminy utraci swój klimat dzikości i naturalności.

W pokazany powyżej sposób gmina straci wszelkie posiadane dotąd atuty. Rozwój działalności gospodarczej spowoduje co prawda przyrost nowych miejsc pracy, zmniejszenie poziomu bezrobocia, a tym samym wpłynie na poprawę warunków bytowych ludności. Jednak znaczne ograniczenie obszarów i obiektów objętych szczególną ochroną, dewastacja naturalnych i kulturowych walorów środowiska przy jednoczesnym rozwoju działalności gospodarczej i eksploatacyjnej doprowadzi w niedługim czasie do wyniszczenia części jeśli nie całości unikatowych walorów przyrodniczych i kulturowych omawianego obszaru, spowoduje jego ekologiczną degradację, wpłynie na pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców

oraz w znacznym stopniu ograniczy atrakcyjność turystyczną gminy. W ten sposób gmina nie tylko wróci do „punktu wyjścia” (przed wdrażaniem strategii), ale wręcz nastąpi zwiększenie jej słabych stron i całkowite ograniczenie atutów.

12.2. SCENARIUSZ NAJBARDZIEJ PRAWDOPODOBNY – ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Celem rozwoju w tym wariantcie jest dążenie do zachowania i samoodtwarzania naturalnych walorów środowiska przy stosowaniu kontrolowanych działań społecznych i gospodarczych aktywizujących ten obszar, pozwalających godzić potrzeby ochronne z oczekiwaniami społeczności lokalnej.

Generalny cel to umiejętne oraz zrównoważone dobieranie kierunków polityki przestrzennej w odniesieniu i w relacji do walorów środowiska i jego ekologicznego znaczenia.

Nastąpi dzięki temu poprawa stanu środowiska do poziomu wyznaczonego normami europejskimi. Zostanie utrzymana, bądź odrobinę poszerzona sieć osadnicza przy jednoczesnej przebudowie i uzupełnieniu infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej i ściekowej. Zostaną rozwinięte usługi w zakresie infrastruktury technicznej, rolnictwa, turystyki i obsługi ludności. Prowadzone będą skuteczne działania w celu ograniczenia zanieczyszczeń wody i powietrza.

Nastąpi rozwój turystyki, z naciskiem na formy krajoznawcze i specjalistyczne.

Dominować będzie gospodarka rolna z ograniczonym stopniem chemizacji. Rozwinie się branża przetwórcza w oparciu o nowoczesne technologie przyjazne dla środowiska.

Zagospodarowane zostaną tereny należące do Zasobu Skarbu Państwa i zmieniona zostanie struktura agrarna.

W wyniku takich zmian nastąpi poprawa stanu środowiska, zachowane zostaną i bardziej racjonalnie wykorzystane naturalne, unikatowe walory i zasoby środowiska. Zahamowany zostanie proces wyludniania się obszaru gminy oraz nastąpi jej postępujący rozwój społeczno-gospodarczy. Nastąpi wzrost zatrudnienia, wzrosną dochody społeczności lokalnej oraz podniesie się jej aktywność, a tym samym nastąpi znaczna poprawa sytuacji gminy.

12.3. SCENARIUSZ OPTYMISTYCZNY – OPTYMALIZACJI EFEKTÓW

W wyniku wielofunkcyjnego rozwoju gminy na jej obszarze ulegnie znacznemu zmniejszeniu poziom biedy. Uda się wytworzyć w gminie silną klasę średnią. Odsetek ludności utrzymującej się z rolnictwa ulegnie zdecydowanemu zmniejszeniu. Powstanie wiele nowych miejsc pracy poza rolnictwem, w dziedzinie turystyki, usług, rzemiosła, drobnego przemysłu przetwórczego, dzięki czemu znacznie wzrosną dochody mieszkańców i środki własne gminy. Sprawne i efektywne połączenie środków własnych mieszkańców, środków samorządowych, budżetowych i pomocy zagranicznej z różnych źródeł (czyli tzw. montaż finansowy) wpłynie na poprawę warunków życia na markuskiej wsi.

Ciągle będzie wzrastała aktywność społeczna mieszkańców – będą oni łączyli się w organizacje i stowarzyszenia, a poprzez nie tworzyli grupy interesu, dbając jednocześnie o utrwalanie więzi lokalnej i budowanie tożsamości swojej „małej ojczyzny”.

Mieszkańcy będą coraz większą wagę przywiązywać do wykształcenia dzieci.

Rozwijać się będzie zwłaszcza turystyka (włącznie z agroturystyką), przetwórstwo rolno-spożywcze z promocją „zdrowej żywności”, rzemiosło, usługi.

Liczba gospodarstw w gminie zostanie zredukowana do poziomu opłacalności. Te, które pozostaną będą specjalizować się w produkcji „zdrowej żywności”, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych. Będą tworzone związki producentów. Rozwinie się hodowla bydła.

Wydajność pracy w rolnictwie i hodowli będzie wyższa, unowocześniony zostanie park maszynowy. Rolnicy przejdą na bardziej intensywne, ekologiczne metody upraw.

Stan środowiska w gminie znacznie się poprawi, szczególnie w zakresie ochrony wód. Rozwinięte zostaną niekonwencjonalne źródła energii. Gmina zostanie skanalizowana, funkcjonować będzie nowoczesna oczyszczalnia ścieków.

Wprowadzone zostaną systemy monitoringu środowiska, planowane inwestycje poprzedzane będą oceną oddziaływania na środowisko.

Nastąpi wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców. Zostaną rozwiązane wszystkie problemy infrastruktury technicznej. Zostaną zmodernizowane istniejące drogi publiczne oraz utworzone ścieżki rowerowe wzdłuż dróg.

Zbudowany zostanie system promocji i reklamy gminy w otoczeniu zarówno bliższym, jak i dalszym. Wytwarzane produkty zostaną objęte różnymi formami marketingowymi, włącznie z opatrzeniem ich specjalnymi znakami towarowymi.

Organizowane będą imprezy handlowe, kulturalne, rekreacyjne wpływające na budowanie wizerunku Markus.

Markusy staną się fenomenem gospodarczym w skali kraju – obszarem szybkiego wzrostu. Będzie to gmina stanowiąca wzór do naśladowania w zakresie rozwoju społecznego i gospodarczego.

Gmina stanie się bardzo atrakcyjna dla inwestorów. Wprowadzony zostanie system ulg dla nowych i rozwijających się podmiotów gospodarczych.

Gmina nawiąże też współpracę z innymi gminami np. tworząc związek międzygminny, czy park kulturowy z gminą Rychliki (opracowana została już koncepcja takiego parku). Rozwinie się również współpraca z zaprzyjaźnionymi gminami i związkami zagranicznymi (gminy niemieckie, związek menonitów).

Gmina wyróżniać się będzie na tle innych poprzez swoje osiągnięcia i stałe promowanie swojego wizerunku opartego na hasle „Gmina Markusy – Duchem Żuław”.

Wizerunek i znajomość gminy w otoczeniu ułatwi odpowiednia promocja poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi, biurami turystycznymi, publikacjami o gminie, dbanie o image w mediach.

Reasumując, podstawową specjalizacją gminy będzie dobrze funkcjonujący, atrakcyjny dla otoczenia system turystyczny powiązany z nasyconym rynkiem handlu i usług oraz skuteczną promocją.

Aktywna współpraca międzynarodowa i regionalna w powiązaniu z sanacją budżetu gminy pozwoli na skuteczne uzupełnienie niedostatków i stabilny prężny rozwój gminy.

Zmniejszone zatrudnienie w rolnictwie zostanie wchłonięte przez sektor usług, handlu i turystyki. Rolnicy będą ze sobą współpracować, produkując „zdrową żywność” w specjalistycznych, ekologicznych gospodarstwach.

Gmina wyróżniać się będzie poprzez swój wypracowany, nowy wizerunek oparty o zasadę ekorozwoju i promowania wyjątkowych atrakcji.

13. PODSUMOWANIE

Przy realizacji powyższej strategii należy pamiętać o kilku ważnych zasadach, bez których jej powodzenie może stać się wątpliwe, do których należą:

- utworzenie organu / zespołu, którego zadaniem byłoby wdrażanie strategii. Jego struktura organizacyjna i poszczególne role powinny odzwierciedlać charakter wymaganych działań oraz priorytety określone w planie operacyjnym;
- tworzenie sieci partnerskich dla realizacji złożonych programów prorozwojowych (gmina, instytucja prorozwojowa, banki, inne zainteresowane instytucje, podmioty gospodarcze, ich zrzeszenia) i łączenie środków z różnych źródeł na zasadzie wewnętrznego montażu finansowego;
- aktywne staranie się o środki zewnętrzne (w tym „pomocowe”, w przyszłości: fundusze strukturalne Unii Europejskiej, poprzez włączanie się w odpowiednie programy);
- przełożenie strategii na zbiorczy plany operacyjne - projekty przedsięwzięć, zasady polityk i parametry instrumentów (np. czynsze, podatki);
- tworzenie ogólnych warunków sprzyjających jak najszerszemu włączaniu społeczności gminy w proces zmian np. przez rozwijanie umiejętności i motywacji działań, istotnych dla strategii;
- sukcesywna realizacja programów, przedsięwzięć i polityk, w tym:
 - wprowadzanie zadań (programów, przedsięwzięć) zawartych w strategii i planie operacyjnym do budżetu gminy,
 - uwzględnianie zasad polityk zawartych w strategii i w planie operacyjnym w uchwałach Rady Gminy oraz w procedurach i regułach działania Urzędu Gminy,
 - wybór do realizacji w pierwszej kolejności zadań realizujących cele wyższej rangi oraz większą liczbę celów;
- prowadzenie monitoringu: realizacji strategii, rozwoju gminy i zmian w otoczeniu wraz z kontrolą strategiczną (modyfikowaniem działań strategicznych w wyniku obserwacji) oraz analizowaniem, prognozowaniem i ostrzeganiem przed ewentualnymi zagrożeniami.

Zarząd Gminy i Rada Gminy, oprócz kierowania sprawami bieżącymi społeczności lokalnej, odpowiedzialne są przed całą wspólnotą samorządową również za przyszłość gminy.

Celem gminy powinien być rozwój zrównoważony i trwały tj. ekonomicznie realny, społecznie akceptowany i ekologicznie bezpieczny. Taki rozwój aktywizuje społeczność lokalną, wyzwala inicjatywy i uruchamia zasoby oraz „uśpiony potencjał” gminy.

Rozwiązywanie problemów rozwojowych gminy wymaga podejmowania decyzji strategicznych.

Strategię dla gminy tworzy się również w celu docierania do funduszy pomocowych i przedakcesowych. Unia Europejska, przyznając środki, wymaga posiadania strategii jako jednego z istotnych elementów planowanych przedsięwzięć podmiotu występującego o pomoc.

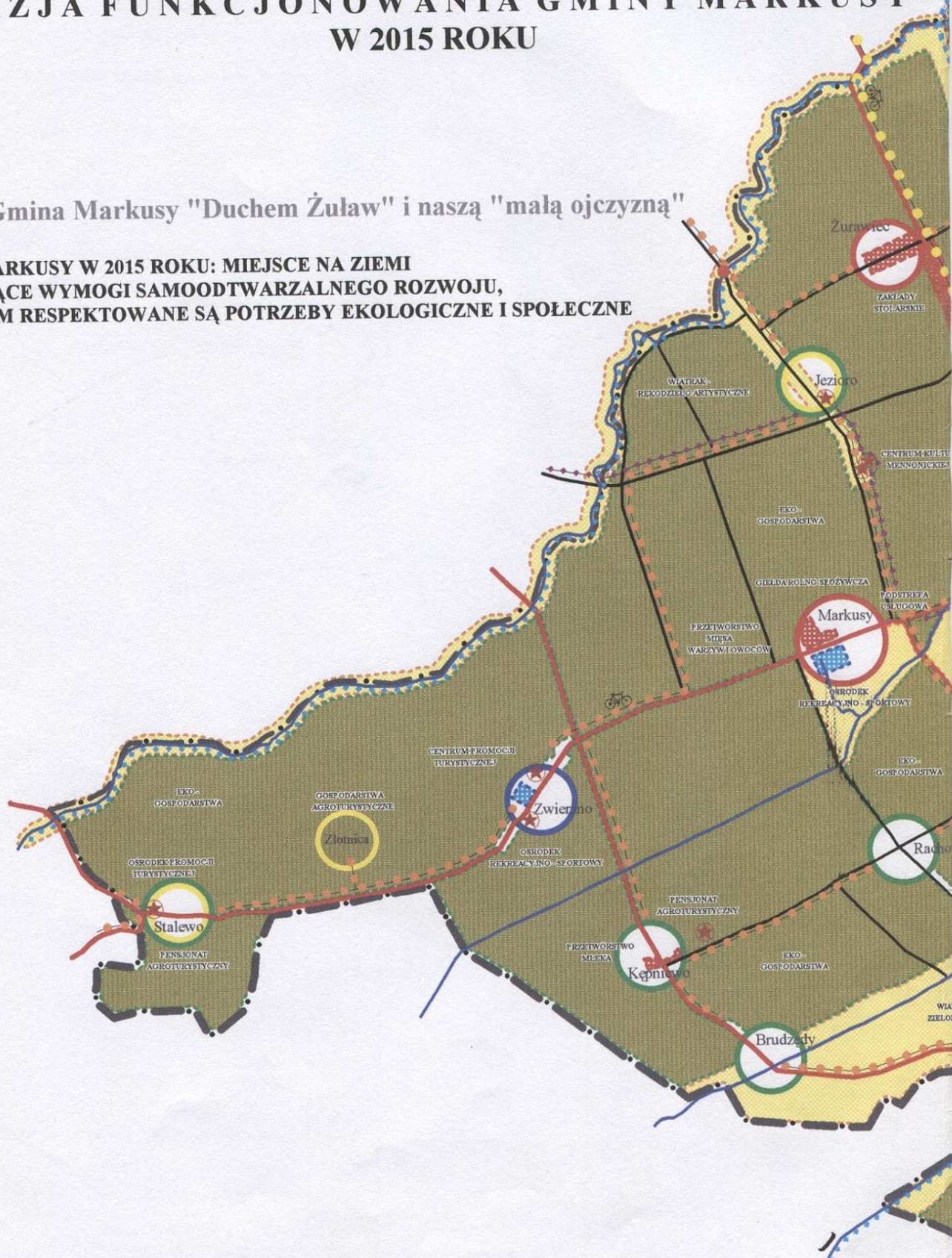
Przyjęta strategia powinna być co roku lub co kilka lat weryfikowana i aktualizowana w celu dostosowania jej do zachodzących zmian.

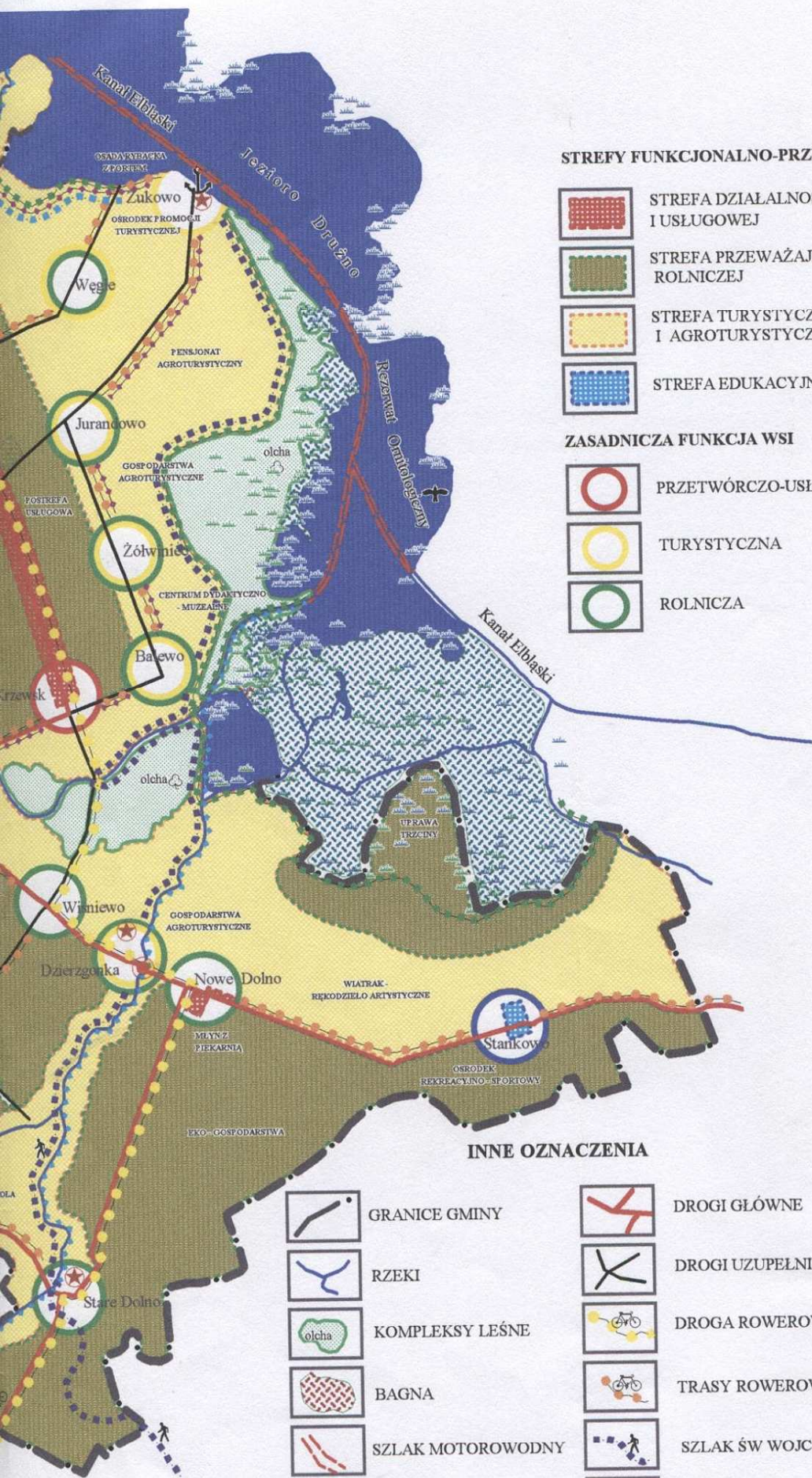
Strategia rozwoju gminy Markusy musi być realizowana wspólnie z analogicznymi strategiami gmin sąsiednich regionu, utrzymanymi w podobnym charakterze. Aby zapewnić harmonijność prac wdrażania strategii w poszczególnych gminach całego regionu należy powołać koordynatora działań strategicznych dla regionu odpowiedzialnego za czuwanie nad realizacją jednorodnej polityki strategicznej w całym regionie.

WIZJA FUNKCJONOWANIA GMINY MARKUSY W 2015 ROKU

Misja: Gmina Markusy "Duchem Żuław" i naszą "małą ojczyzną"

**GMINA MARKUSY W 2015 ROKU: MIEJSCE NA ZIEMI
SPEŁNIAJĄCE WYMOGI SAMOODTWARZALNEGO ROZWOJU,
W KTÓRYM RESPEKTOWANE SĄ POTRZEBY EKOLOGICZNE I SPOŁECZNE**

STREFY FUNKCYJALNO-PRZESTRZENNE

- STREFA DZIAŁALNOŚCI PRZETWÓRCZEJ I USŁUGOWEJ
- STREFA PRZEWAŻAJĄCEJ DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ
- STREFA TURYSTYCZNA I AGROTURYSTYCZNA
- STREFA EDUKACYJNO-REKREACYJNA

ZASADNICZA FUNKCJA WSI

- PRZETWÓRCZO-USŁUGOWA
- TURYSTYCZNA
- ROLNICZA

INNE OZNACZENIA

GRANICE GMINY	DROGI GŁÓWNE
RZEKI	DROGI UZUPEŁNIAJĄCE
KOMPLEKSY LEŚNE	DRÓGA ROWEROWA R - 1 MIĘDZYNARODOWA
BAGNA	TRASY ROWEROWE
SZLAK MOTOROWODNY	SZLAK ŚW WOJCIECHA
SZLAK KAJAKOWY	SZLAK MENNONITÓW
OBIEKTY UNIKATOWE	SZLAK ORNITOLOGICZNY